

**ВЛИЈАНИЕ НА МЕРИТ СИСТЕМОТ  
ВРЗ СУДСКАТА НЕЗАВИСНОСТ  
И ПРОФЕСИОНАЛНОСТ ВО  
СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА**

Скопје, 2021

**Издавач:**

Коалиција на здруженија на граѓани „Сите за правично судење“ – Скопје

**За издавачот:**

Натали Петровска – извршна директорка на Коалицијата „Сите за правично судење“

**Уредник:**

Емилија Спасовска

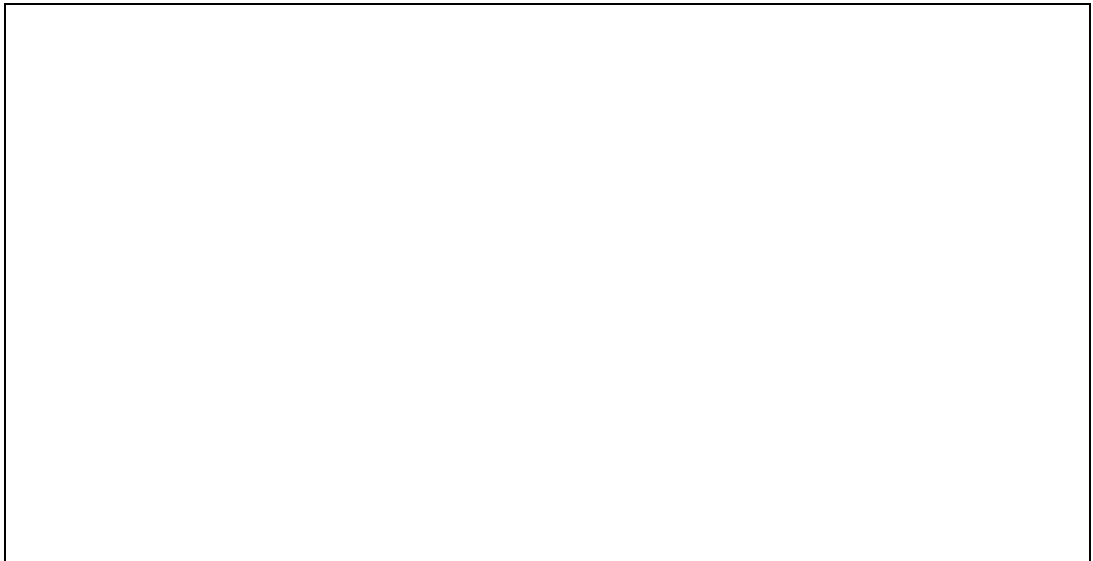
**Автори:**

Натали Петровска – Коалиција „Сите за правично судење“

Дарко Аврамовски – Коалиција „Сите за правично судење“

**Дизајн и печатење:**

Графохартија



Овој проект е поддржан од Амбасадата на САД. Мислењата, откријата и заклучоците или препораките изнесени овде се на имплементаторите / авторите, и не ги одразуваат оние на Владата на САД.



# СОДРЖИНА

<b>ВОВЕД</b> .....	<b>1</b>
<b>СУДСКА НЕЗАВИСНОСТ, ИНТЕГРИТЕТ И ОДГОВОРНОСТ</b> .....	<b>3</b>
СУДСКА НЕЗАВИСНОСТ .....	3
❖ <i>Надворешна независност</i> .....	4
❖ <i>Институционална независност</i> .....	5
❖ <i>Лична независност</i> .....	6
ИНТЕГРИТЕТ .....	6
ОДГОВОРНОСТ.....	7
КОРУПЦИЈА ВО ПРАВОСУДСТВОТО .....	8
<b>ИЗБОР И ИМЕНУВАЊЕ НА СУДИИ</b> .....	<b>10</b>
КРИТЕРИУМИ ЗА ИЗБОР И ИМЕНУВАЊЕ.....	10
ПРОЦЕДУРИ ЗА ИЗБОР И ИМЕНУВАЊЕ.....	13
<b>ПРЕСТАНОК, РАЗРЕШУВАЊЕ И ОСНОВИ ЗА ОДГОВОРНОСТ</b> .....	<b>14</b>
ОСНОВИ ЗА ПРЕСТАНОК, РАЗРЕШУВАЊЕ И ОДГОВОРНОСТ .....	14
ПРОЦЕДУРА ЗА УТВРДУВАЊЕ ОДГОВОРНОСТ.....	16
<b>УЛОГА НА СУДСКИОТ СОВЕТ</b> .....	<b>17</b>
СОСТАВ И НАЧИН НА РАБОТА.....	17
ОЦЕНУВАЊЕ НА РАБОТАТА НА СУДИИТЕ .....	17
НОВИ МЕТОДОЛОГИИ ЗА ОЦЕНУВАЊЕ.....	19
❖ <i>Методологија за оценување на работата на судија врз основа на исполнетост на квалитативните критериуми за судиското работење</i> .....	20
<b>ОЦЕНА НА РАБОТАТА НА СУДСКИОТ СОВЕТ</b> .....	<b>22</b>
ПОДАТОЦИ ОД НАБЉУДУВАЊЕТО НА СЕДНИЦИТЕ .....	22
❖ <i>Услови за одржување на јавните седници</i> .....	22
НАЧИН НА РАБОТА НА ЈАВНИТЕ СЕДНИЦИ .....	23
❖ <i>Работа по претставки од граѓаните за работата на судиите</i> .....	24
❖ <i>Јавност на седниците</i> .....	27
❖ <i>Избор на судии и претседатели на судови, како и избор на судии во повисок суд</i> .....	27
❖ <i>Констатирање на престанок на функцијата</i> .....	29
ПОДАТОЦИ ОД ИНТЕРВЈУА СО СУДИИ.....	30
❖ <i>Перцепции на судиите за јавноста и инклузивноста во работата на Судскиот совет</i> .....	30
❖ <i>Перцепции на судиите за јавноста, транспарентноста и отчетноста на Судскиот совет</i> .....	32

- ❖ *Ставови на судиите за примената на Мерит системот во изборот на нови судии и избор на судии во повисок суд..... 33*
- ❖ *Ставови на судиите за професионалноста и кредибилитетот на Судскиот совет..... 34*
- ❖ *Ставови на судиите за редовното и вонредното оценување на работата на судиите ..... 36*
- ❖ *Перцепции за постапките за дисциплинска одговорност и разрешување на судии..... 40*
- ❖ *Перцепции и ставови за ризиците од корупција и активностите за спречување на појава на корупција и судир на интереси..... 41*

**УЛОГАТА НА АКАДЕМИЈАТА ЗА СУДИИ И ЈАВНИ ОБВИНИТЕЛИ ВО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНОСТ И КВАЛИТЕТ ВО СУДСТВОТО..... 44**

ОЦЕНА НА УСЛОВИТЕ ЗА ПРАКТИЧНА ПРИМЕНА НА ОДРЕДБИТЕ ОД ЗАКОНОТ ..... 45

**ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ ..... 48**

# ЛИСТА НА КРАТЕНКИ

PCM	Република Северна Македонија
ЕУ	Европска Унија
ЕСЧП	Европски суд за човекови права
ЕКЧП	Европска конвенција за човекови права
ССРСМ	Судски совет на Република Северна Македонија
АСЈО	Академија за судии и јавни обвинители

# ВОВЕД

Независноста, непристрасноста и професионалноста на судството се смета за камен-темелник на владеењето на правото. Основната мисија на судството во Република Северна Македонија (PCM) е да ги заштити човековите права и да овозможи еднаквост на граѓаните пред законот и остварување на правна сигурност во државата којашто претендира да стане дел од европското семејство. Ова може да се овозможи само преку независни судии кои ќе влеваат доверба во правосудниот систем со својот кредибилитет и професионализам и кои ќе ја извршуваат својата работа совесно и чесно врз основа на пропишаното законодавство.

Независноста на судството треба да биде гарантирана од државата преку Уставот или законите, а должност на сите органи и поединци е да ја почитуваат независноста на судството.<sup>1</sup> Поаѓајќи од Општата декларација за човековите права од 1948 година, како и целите на Советот на Европа за заштита и развој на човековите права и слободи, принципот на независност и непристрасност во пресудувањето може да се остварува само во услови на почитување на процедурите предвидени во пишаните документи.

Функционален правосуден систем е од исклучително значење за евроинтеграциските процеси и тој претставува еден од најважните услови за идното членство во ЕУ, кон кое се стреми PCM. Ефективните системи на правда се неопходни за заемна доверба, правна сигурност и одржливост на долгорочниот раст. Поради оваа причина, подобрувањето на ефикасноста, квалитетот и независноста на националните системи на правда продолжува да се вбројува меѓу приоритетите на Европската Унија. Во делот на правосудството, политиките на Европската Унија имаат за цел да се осигури квалитет на правдата и на пристапот до правдата за граѓаните. Покрај тоа, од исклучително значење е самото судство да биде подготвено за периодот по пристапување на земјата кон ЕУ со оглед на тоа што токму тоа ќе биде клучно за примена на правото на ЕУ во PCM, бидејќи националните судови се тие кои го обезбедуваат ефикасното спроведување на правото и обврските во согласност со законите.

Довербата која треба да ја имаат судовите во очите на јавноста во едно демократско општество се сублимира во изреката дека „правдата мора не само да биде задоволена, туку и да изгледа дека е задоволена“.<sup>2</sup> Секој граѓанин треба да гледа на независноста на судиите како на гаранција на вистината, слободата, почитувањето на човековите права и непристрасната правда ослободена од надворешни влијанија.<sup>3</sup> Оттука, недвосмислено се наметнува заклучокот дека довербата што граѓаните ќе ја имаат во судството зависи од степенот на неговата независност и непристрасност.

Во изминатата деценија PCM претрпе мноштво критики и укажувања од европски експерти и институции кои детектираа некавалитетна судска правда, резултат на т.н. „заробена држава“. Токму поради тоа, Владата на PCM ја усвои Стратегијата за реформа во правосудниот сектор за периодот 2017-2022 година со Акциски план, според која правосудството требаше да се врати на вистинскиот колосек, со цел да се врати довербата на граѓаните во институциите и правосудството. Сепак, по 4 години од усвојувањето на оваа Стратегија, довербата на јавноста во правосудството е сè уште на незавидно ниско ниво. Согласно Меѓународниот републикански институт – ИРИ за Македонија, кои го следат судството во последните 5-6 години, само 23 проценти од граѓаните изјавиле дека имаат доверба во правосудството, наспроти 76 проценти кои рекле дека немаат.<sup>4</sup> Тоа значи дека тројца наспрема еден од луѓето во PCM имаат недоверба во судството.

Фокусирајќи се на независноста и професионалноста на судството, кои се покажаа дека се клучни за поголемите проблеми во нашето судство, оваа анализа ќе разгледа повеќе аспекти за работата на судиите, како и на Судскиот совет кој претставува управно тело на судството поставено меѓу политичките институции и судската власт, и е задолжен да ја гарантира самостојноста и независноста на судството со Устав. Исто така, ќе биде опфатен и анализиран начинот на кој Судскиот совет ги избира и разрешува

<sup>1</sup> Основни принципи на ОН

<sup>2</sup> Предмет Де Кабер против Белгија (Апликација бр. 9186/80), 26 октомври 1984 г.

<sup>3</sup> Мислење бр. 10 (2007) на Консултативниот совет на европски судии

<sup>4</sup> <https://www.iri.org/search/node/north%20macedonia>

судиите, односно кои критериуми ги зема предвид, а воедно ќе биде опфатено и мислењето што го имаат судиите за Судскиот совет. Покрај ова, ќе се направи анализа и на кариерниот напредок на судиите, односно начинот на кој напредуваат, како и улогата што ја има Академијата за судии и јавни обвинители во поглед на континуираното обучување на судиите.

# СУДСКА НЕЗАВИСНОСТ, ИНТЕГРИТЕТ И ОДГОВОРНОСТ

Судската независност, интегритетот и одговорноста се трите основни столба на судскиот систем. Потпирајќи се на теоријата за поделба на власта, независноста на судството претпоставува и се однесува и на судот како институција и на самите судии. Носителите на оваа функција мора да бидат способни да ги извршуваат своите професионални должности без да бидат под какво било влијание на извршната или, пак, законодавната власт, ниту пак од засегнатите страни, групите на економски интерес или пак од политичките центри на моќ. Принципот на независност на судството не подразбира заштита од аспект на лична корист на самите судии, туку е со цел да се заштитат луѓето од злоупотреба на моќ, поради што таа не претставува некој вид привилегија на индивидуалните судии, туку придобивка за јавноста.

Непристрасноста како еден од столбовите за солиден правен, односно судски систем претпоставува анализа на фактите врз основа на применливиот закон на добро балансиран начин, без предрасуди и предубедувања во врска со случајот по кој се постапува, како и со отсуство на привилегирање или фаворизирање на која било од вклучените страни во предметот.

Интегритетот, од друга страна, претпоставува дејствување во согласност со специфичните принципи и вредности, кои подразбираат чесно постапување во добра верба, правилно и ефикасно извршување на работните должности. Интегритетот во овој контекст може да се разгледа од две аспекта: „владеење на правото“, каде што интегритетот се однесува на професионалноста на судијата; и „демократија“, каде интегритетот се однесува на одговорноста што ја имаат правосудниот систем и неговите институции кон јавноста со цел да се стекне јавна доверба.

Независно, отчетно и одговорно судство е од суштинско значење за испорака на ефикасен и ефективен систем на правда во корист на граѓанинот и е важна карактеристика на владеењето на правото во демократски општества. Состојбата на судската независност во една земја не се одредува само со законите кои се однесуваат на ова прашање, таа е резултат на почитувањето на независноста на судството во практиката, на условите и на околностите под кои се спроведува правдата.

## СУДСКА НЕЗАВИСНОСТ

Главната функција на независноста е да гарантира право на поединецот да ги утврдува и заштитува своите права и слободи, низ процедури спроведени од независен и непристрасен судија. Консултативниот совет на европски судии во своето мислење<sup>5</sup> за позиционираноста на судството и неговата релација со останатите власти во државите е на став дека судството е една од трите власти во секое демократско општество, кои функционираат комплементарно една со друга и ниту една од нив нема примат, ниту пак е доминантна во однос на останатите. Исто така, овие власти функционираат како систем на „кочници и баланс“ кој предвидува и ги држи меѓусебно одговорни во интерес на општеството. Принципот на поделба на власта сам по себе претставува гаранција за судската независност од причина што судството мора да биде независно како би можело да ја исполни својата уставна улога во однос на останатите власти. Во таа насока, останатите власти треба да ја препознаат легитимната уставна улога што ја носи судската власт и да обезбедат доволно ресурси како би можела да функционира со целосен и независен капацитет.

Културата на судска независност е нешто што треба континуирано да се гради и одржува. Секое демократско општество треба да има тенденција да изгради и одржи култура на судска независност, која покрај тоа што е неопходна за самата демократија и осигурување на човековите права, особено е важна и за владеењето на правото. Таа обезбедува правичност, предвидливост и сигурност на правниот систем и затоа е од суштинско значење за стекнување и одржување на довербата на граѓаните во правниот систем бидејќи, помеѓу останатото, независноста на судството ги штити граѓаните од моќта на извршната власт во една држава. Токму поради тоа, судската независност треба да биде гарантирана од државите и да е

---

<sup>5</sup> Мислење бр. 18 „Положбата на судството и неговиот заемен однос со другите гранки на власта во современите демократии“, Консултативен совет на европските судии (КСЕС), Лондон, 16 октомври 2015



обезбедена на највисоко можно ниво, со највисокиот правен акт на земјите – со уставот и останатото законодавство, особено ако се има предвид дека обврска на владите, како и на сите останати институции е да ја почитуваат и надгледуваат независноста на судството. Ова е предвидено и од страна на Консултативниот совет на европски судии во 2001 г., со мислење во кое се појаснува дека независноста на судството е предуслов на владеењето на правото и основна гаранција за правично судење, а покрај тоа, независноста не е привилегија на самите судии, туку е во интерес на владеењето на правото и од оние што ја бараат и очекуваат правдата,<sup>6</sup> поради што принципот треба да биде гарантиран на највисоко ниво.<sup>7</sup>

За кое било демократско општество клучно е секој индивидуален судија, но и судскиот систем во целост, да биде целосно независен од каков било надворешен притисок и несоодветно влијание. Меѓу минималните услови кои би го обезбедиле тоа спаѓа и финансиската сигурност. Со цел да се привлечат, но и да се задржат кандидатите и судиите со највисок квалитет на судиската функција, а со тоа и да се одржи судската независност, надоместоците за овие лица треба да бидат сразмерни со нивните професионални одговорности, должности и достоинство во рамките на нивната функција. Недоволната финансиска одржливост и сигурност може да ја зголеми политичката ранливост на судството и тоа да остане заложник на политичките интереси и да е под директна политичка контрола, особено кога станува збор за ресурсите (човечки или материјални) кои се ставаат на располагање на третата власт.

Со цел да се обезбеди целосна независност во судството, треба да се оневозможи какво било делување во насока на вмешување, притисоци и закани против носителите на оваа функција, кои би можеле да го афектираат независното и непристрасно одлучување. Во спротивно, овие лица би биле оневозможени да ги извршуваат своите задачи објективно. Мешањето во одлучувањето и погоре споменатите притисоци може да дојдат од различни страни, како на пример од: извршната или законодавната власт, локалните самоуправи, индивидуални владини службеници или законодавци, политички партии или политички и економски елити, криминални мрежи, но и од сопствените редови, односно од самата судска хиерархија.

Постоењето, но и степенот на судската независност се непосредно поврзани со специфични институционални категории, како што се на пример: гаранција за постоење на фиксен мандат, во кој утврдувањето на одговорност и престанок на вршење на функцијата е посебно утврдено; категоријата плати, односно соодветно предвиден и фиксен надомест; задоволителни и доволно високо утврдени минимални квалификации за образование и искуство; и ограничен судски имунитет. Секоја од овие категории влијае и ги штити судиите од надворешни притисоци, обезбедуваат средства за воспоставување и одржување на судскиот интегритет, како и нивно почитување во општество, но претставуваат и директна заштита на независноста преку ограничениот граѓански имунитет кој го уживаат судиите.

### ❖ **Надворешна независност**

Надворешната независност на судиите не е привилегија, ниту пак е овозможена за остварување на сопствените интереси на судиите, туку таа се гарантира во интерес на владеењето на правото и администрирањето на непристрасна правда. Независноста и непристрасноста на судиите се од суштинско значење за гарантирање на еднаквост пред судовите и тие треба да се сметаат како гаранција за слободата, почитувањето на човековите права и непристрасната примена на законот. Надворешната независност, гледана низ призмата на поделбата на власта во државата на законодавна, извршна и судска, не ја исклучува неопходно соработката што треба да ја имаат овие три власти меѓусебно, особено кога станува збор за менаџирање на судскиот систем.

---

<sup>6</sup> Консултативен совет на европски судии (2001) § 10; исто Консултативен совет на европски судии (2015).

<sup>7</sup> Консултативен совет на европски судии (2001) § 14.

## ❖ **Институционална независност**

Институционалната независност на судиите како носители на судиската функција подразбира слободно и независно практикување на оваа професија од социјалниот, економскиот и политичкиот притисок, но и од други судии кои ја администрираат правдата.

Судството претставува една од трите основни столба на секое демократско општество и има важна улога и функција во контекст на останатите две - законодавната и извршната власт. Тоа предвидува одговорност за извршната власт и администрацијата, кога е тоа случај, но и овозможува примена на законите кои се продукт на законодавната власт и нивна усогласеност со уставите во државите или пак со повисокото законодавство утврдено со меѓународни документи. За да ја исполни оваа своја функција, судството мора да биде независно од овие две гранки, а оваа независност подразбира самостојност и одлучување ослободени од потенцијалните влијанија на законодавната и извршната власт. Оттука, и самата независност значи и гаранција за непристрасност, која, пак, од друга страна, има импликации речиси во секој сегмент од кариерниот напредок на судиите – од нивната едукација, назначување, унапредување, па дури и дисциплински мерки, односно разрешување.

Меѓутоа, независноста на судството не може да се предвиди во отсуство на неопходна интеракција и соработка со останатите две власти. На пример, обезбедувањето на доволно буџетски средства за работењето на судството е школски пример за неопходност од соодветна соработка која ќе овозможи оптимално функционирање на една од властите, како директна „политика“ на друга. Поради што е од особено значење во овие околности, при подготовка на буџетот неопходен за функционирање на судската власт, да бидат вклучени лица од оваа гранка, кои ќе го испланираат и соодветно ќе ги аргументираат потребите на оваа власт, не оставајќи можност за интервенирање и моделирање на политиките согласно потребите и перцепциите на извршната власт, или пак тие да бидат предмет на политички флукуации. Од особено значење е да се алоцираат доволно буџетски средства за судската власт, со стриктно почитување на нејзината независност. Од друга страна, пак, извршувањето на судските одлуки е директно поврзано со ингеренциите на извршната власт, односно спремноста на извршната власт да соработува со судската. Поради тоа е неизбежно да се констатира дека соработката е клучна и многу важна за непречено функционирање на секоја од овие три гранки, но без какви било обиди за влијанија или вмешување во индивидуалните политики на која било од овие власти. Особено кога станува збор за истакнување задоволство или критицизам за одредени судски одлуки кои би можеле да ја поткопаат независноста или пак јавната доверба во судството. Кога станува збор, пак, за законодавната власт, исклучително е важно да се истакне дека таа не смее да носи регулатива која ретроактивно би можела да ги преиначи конкретните судски одлуки.

Кога станува збор за судството и извршната власт, минималните стандарди за судската независност предвидуваат дека индивидуалните судии треба да уживаат лична и суштинска независност. Личната независност подразбира дека условите за извршување на судиската функција се соодветно обезбедени како би се гарантирала индивидуална независност на самите судии да бидат надвор од контрола на извршната власт, додека суштинската независност подразбира дека при извршувањето на својата судиска функција, судијата не подлежи на ништо друго освен на законот и сопствената совест. Судството како целина треба да ужива автономија и колективна независност *vis-à-vis* извршната и законодавната власт. Токму од таа причина е поставен и критериумот за именувања и унапредувања од страна на судско тело во кое членовите на судството и правничката професија го формираат мнозинството во телото, а не директно од страна на извршната или законодавната власт. Додека, пак, кога станува збор за дисциплински постапки и разрешување, идентично, извршната власт може да биде вклучена само во иницирање на такви постапки, а не и во одлучување во однос на ова прашање. Одлуките за утврдување на одговорност треба да бидат во надлежност на независно тело кое ќе има целосна независност од извршната власт.

Лимитираните дејствија на извршната власт и гаранциите за автономност на судската власт се рефлектираат и врз тековното работење на судиите. Имено, извршната власт треба да се воздржи од какво било дејствие (или пропуст) што би ја спречило судската разрешница на еден спор или пак би го попречило правилното извршување на судската пресуда. Вклучително, зголеменото внимание се потенцира и на моќта која ја има извршната власт за амнестирање на обвинети лица и насоки за нејзино

исклучително внимателно практикување со цел да не се перципира како вмешување во судското одлучување.

### ❖ *Лична независност*

Основните принципи за независно одлучување во рамки на судството упатуваат на тоа дека судиите треба да ги решаваат работите и проблематиката која се разгледува пред нив, независно и врз основа на факти во согласност со утврдената регулатива. Притоа, ова подразбира отсуство на какви било ограничувања, несоодветни влијанија, притисоци, директни или индиректни закани во каков било поглед, но и отсуство на несоодветно или неоправдано мешање во самиот судскиот процес, како и забрана за ревидирање на судските одлуки од надворешен фактор, надвор од судската власт. Ова несомнено вклучува и ограничување, односно отсуство од какви било потенцијални влијанија од внатрешни авторитети гледани од аспект на нивната хиерархиска поставеност, како на пример влијанија преку давање инструкции и насоки на пониските судови од страна на повисоките, како тие да работат или да одлучат, а кога не станува збор за одлучување на повисоките судови по жалба.

Потребата за внатрешна или лична судска независност е признаена имплицитно од страна на ЕСЧП во 2000 година, и експлицитно во 2009 година.<sup>8</sup> Во одлуките на ЕСЧП се констатирани прекршувања на внатрешната судска независност во некои од поранешните социјалистички земји, како на пример: Хрватска, Унгарија, Литванија, Романија, Словачка, Русија и Украина. Токму овој концепт е разработен во одлуката за Парлов-Ткалчиќ против Хрватска<sup>9</sup> каде Судот нагласил дека „судската независност бара индивидуалните судии да бидат ослободени не само од непотребни влијанија надвор од судството, туку и однатре. Оваа внатрешна судска независност бара тие да бидат ослободени од директиви или притисоци од колегите судии или оние кои имаат административни одговорности во судот, како што е претседателот на судот или претседателот на оддел во судот“. Во одлуката, пак, за предметот „Мојсејев против Русија“<sup>10</sup>, Судот утврдил повреда на внатрешната судска независност поради фактот што претседателот на судот ги сменил сите судии на советот што го расправале случајот трипати, поддржувајќи впечаток дека тие се заменети со цел да се обезбеди одреден исход во случајот.<sup>11</sup>

## ИНТЕГРИТЕТ

Интегритетот како вредност подразбира законито, професионално, независно, непристрасно, етичко, одговорно, транспарентно и отчетно вршење на работите со кои избраните лица ги чуваат и својот углед и угледот на институцијата, ги елиминираат ризиците и сомневањата од развој на корупција и со тоа обезбедуваат доверба на граѓаните во вршењето на јавните функции и во работата на јавните институции. Интегритетот на институциите е нужно поврзан со постоењето и одржувањето на интегритетот на ниво на личност. Само личности со интегритет можат да го задржат угледот и да го одржат интегритетот на која било институција, вклучувајќи го и судството генерално.

Судскиот интегритет е предуслов за да се одржи довербата во судството. Тој како принцип е предвиден и во Кодексот за етика на судиите и судиите поротници во кој се вели дека „Интегритетот е атрибут на чесност и праведност. Судијата или судијата-поротник секогаш, не само во извршувањето на службените должности, постапува чесно и на начин што е од корист за соодветното вршење на судската функција“ и кој го уредува и дава насоки при работењето на носителите на оваа професија, со цел работата да биде извршена без пристрасност, предубедување или предрасуди.

Принципите кои воспоставија стандарди за судскиот интегритет и кои се препознаени на глобално ниво, или Бенгалорските принципи, се развиени од страна на Судската група за зајакнување на судскиот интегритет. Оваа група беше формирана во 2000 г. под покровителство на Глобалната програма против

---

<sup>8</sup> The concept of "internal judicial independence" in the case law of the European Court of Human Rights, J. Sillen European Constitutional Law Review, Vol. 15(1), 2019

<sup>9</sup> Предмет Парлов-Ткалчиќ против Хрватска (Апликација бр. 24810/06), 22 декември 2009

<sup>10</sup> Предмет Мојсејев против Русија (Апликација бр. 62936/00), 9 октомври 2008

<sup>11</sup> Council of Europe standards on judicial independence, EPRS | European Parliamentary Research Service, May 2021

корупцијата на Канцеларијата на ОН за контрола на дрога и превенција на криминал во Виена, а утврдените принципи потоа беа усвоени од тркалезна маса на главни судии, од сите главни правни традиции во ноември 2002 г. Овие принципи првенствено се насочени кон судските органи за имплементација и извршување, а не кон државата и останатите видови власт.

Бенгалорските принципи утврдуваат шест основни вредности што треба да го водат извршувањето на судската функција, а тоа се: независност, непристрасност, интегритет, еднаквост, исправност и компетентност и трудољубивост. За секоја од овие вредности, принципите опишуваат специфични ставови и ситуации за кои треба да бидат свесни судиите, како би можеле да обезбедат одржување и доверба на јавноста во судскиот интегритет. Токму фокусирањето на овие принципи на практично насочување и специфичност, во споредба со другите меѓународни стандарди, ги прави да се корисни за носителите на судската функција. А за ова особено придонесува фактот што овие принципи обработуваат вредности, односно начела кои се однесуваат на судската функција, претставена во сите култури и правни системи.

Во нив е посветен посебен дел кој се однесува на интегритетот, при што тој е дефиниран како суштински за правилното администрирање и извршување на судската функција. Тие предвидуваат дека однесувањето и постапувањето на судиите мора да ја реafirмираат довербата на граѓаните во интегритетот на судството. Интегритетот претставува атрибут на исправност и праведност, а неговите компоненти се чесноста и судскиот морал. Во овие принципи се потенцира дека судијата треба секогаш, не само при извршување на службените должности, да постапува чесно и на начин што одговара на судската функција, бидејќи интегритетот сам по себе не е само доблест, тој е неопходност.

Судство со неприкосновен интегритет е од суштинско значење за обезбедување усогласеност на демократијата и владеење на правото. Дури и кога сите други заштитни мерки нема да успеат, тоа треба да обезбеди заштита за јавноста од какви било ограничувања на правата и слободите кои се загарантирани со законот.

## ОДГОВОРНОСТ

Терминот судска одговорност упатува на гледиштето дека судиите на некој начин би требало да одговараат за своето работење. Одговорност која може да ја имаат пред јавноста, односно општеството, и одговорност пред органот кој ги избира. Ова начело е во тесна корелација со судската независност и, оправдано, отвора многу деликатни прашања. Имено, доколку судијата е целосно независен, постои недостаток на одговорност, од друга страна, пак, судијата кој е целосно одговорен може да чувствува притисок да донесе одлука на начин што ќе биде во интерес на оние на кои судијата им одговара. Поради тоа легитимно се поставува прашањето за балансот помеѓу судската независност и судската одговорност.

Судската независност претставува бариера пред потенцијалните влијанија врз носителите на судските одлуки од страна на политичките актери и другите центри на моќ, и не го подразбира само уставно поставениот концепт на независност туку и лична независност на судиите согласно која тие ќе бидат слободни да одлучуваат врз основа на примена на концептот на владеење на правото. Но, на ова се надоврзува и потребата од заштита од арбитарна примена на законите и идентично своеволно постапување од страна на судиите кај кои постои концентрација на моќ да одлучуваат за заштита и гаранции на слободите и правата на луѓето. Оттаму и филозофската цел на отчетноста е да се осигури дека оној кој ја има моќта, мора да биде одговорен кон заедницата, исто како што прагматичната цел на отчетноста е да обезбеди институционалните и индивидуалните функции да се извршуваат на ефикасен начин.

Судството како власт, па и како институција е одговорно пред општеството да осигури дека сите судски одлуки се донесуваат независно и непристрасно, со интегритет и без корупција, и за таа цел општеството разумно очекува судството да преземе мерки против индивидуалните судии кои се занимаваат со недолично однесување бидејќи ги компромитираат овие вредности. Поединците кои се

засегнати од одредено судско несоодветно однесување, исто така, треба да можат да очекуваат дека судијата ќе одговара за своето погрешно дело и дека секоја штета ќе се санира.<sup>12</sup>

Според меѓународното право, судството како и другите органи на државата не е одговорно само за примена на внатрешното право на државата, туку и за почитување на меѓународно заштитените човекови права и меѓународното хуманитарно право. Ова е обврска за која судството е ефективно одговорно пред населението во државата во која е дел, пред поединци и други субјекти погодени од каква било практика на надлежност надвор од обичната територија на нејзината држава, и преку одговорноста на државата кон другите држави според меѓународното право. Судството е одговорно пред другите гранки на власта – законодавната или извршната власт – во иста смисла како што е одговорно пред општеството поопшто: како институција, мора да биде способна да покаже дека судските одлуки се засноваат на правни правила и размислување, и откривање факти врз основа на докази, на независен и непристрасен начин ослободен од корупција и други несоодветни влијанија. Принципот на независност на судството го исклучува, од друга страна, секое тврдење дека судството треба да одговара пред извршната или законодавната власт во смисла на „одговорно“ или „подредено“ на тие гранки на власта.<sup>13</sup>

Согласно домашната регулатива, при вршењето на судиската функција судиите уживаат имунитет и тие не можат да бидат повикани на кривична одговорност за искажано мислење и одлучување при донесувањето на судската одлука. Нивната одговорност се утврдува во рамки на нивното работење од страна на Судскиот совет на РСМ, кој одлучува при иницирана постапка за утврдување на одговорност. Постапката поопширно ќе биде анализирана во понатамошниот дел од анализата.

## **КОРУПЦИЈА ВО ПРАВОСУДСТВОТО**

Главните предизвици во правосудните антикорупциски реформи се лоцираат околу балансот кој треба да се воспостави на дискреционите овластувања што ги имаат судиите, да се обезбеди нивно независно функционирање, како и да се воведат соодветни механизми за нивен надзор кои би претпоставувале одговорност и отчетност. Но, пред сè, е особено важно да се идентификуваат потенцијалните опасности и можности за актерите во правосудниот систем да се однесуваат корумпирано, а тоа е да се идентификуваат ризиците на корупција во рамките на правосудните институции.

Правосудните антикорупциски реформи треба да обезбедат баланс помеѓу одговорноста која се бара од носителите на овие функции и штитењето и обезбедувањето на нивната независност. Судската независност треба да претставува браник од потенцијалните влијанија врз носителите на судските одлуки од страна на политичките актери и други центри на моќ. Судската независност не го подразбира само уставно поставениот концепт на независност преку поделба на властите во државата на три столба (законодавна, извршна и судска), туку исто така и лична независност на судиите согласно која тие ќе бидат слободни да одлучуваат врз основа на примена на концептот на владеење на правото. Испорачувањето на успешни антикорупциски реформи е во директна корелација со справување со ризиците на корупција поврзани со улогата на носителите на правосудните професии во рамки на самото правосудство.

Постојат различни форми на корупција кои го афектираат судскиот систем и неговите актери при исполнување на нивните улоги и надлежности, како на пример: можни политички влијанија на исходот на судските постапки; носителите на овие функции можат да бидат подложни на подмитување за влијание во судските процеси; тие можат да бидат предмет на изнуди и да бидат принудени на коруптивни однесувања под закана на сила или откривање на информации за нив; можат да бидат поврзани со непотизам или нивни блиски да имаат корист од некои нивни одлуки поврзани, на пример, со нивните дискрециони овластувања; или, пак, континуирано одлагање и застарување на предмети кои се поврзани со злоупотреба на јавни пари и фондови.

Но, постојат и клучни подрачја во кои актерите во правосудниот систем можат да се вклучат или да бидат изложени на форми на корупција, како на пример во процесите на менаџирање на судовите и

---

<sup>12</sup> Водич за независност, непристрасност и интегритет во судството, CEELI Институт, Прага, март 2020 г.

<sup>13</sup> IBID

нивното работење, кривичните и граѓански постапки во кои постојат ризици за директни влијанија на исходот на постапките, нивно одлагање и пролонгирање до степен на застарување, влијание на судии поротници и слично, вклучително и во делот за (не)извршување на судските одлуки. Поради тоа, од голема важност е да се применат пристапи и решенија кои би предвиделе: зајакнување на контролните механизми за надзор над правосудството кои можат да бидат интегрирани во судскиот систем, но да постојат и надвор од него, изразено на пример преку улогата на граѓанскиот сектор кој преку сопствени надзорни активности може да придонесе во зголемениот надзор и следење на состојбите во судството; унапредување на менаџментот со човечки ресурси во правосудството преку алатки кои во овој контекст би придонеле за зголемување на транспарентноста и одговорноста; добро осмислените стандарди за назначување и унапредување на судиите и обвинителите преку мерит-системот и објективен и транспарентен процес идентично би придонел кон избегнување на потенцијалните ризици за корупција во правосудството; унапредување на едукацијата и тренингот на носителите на овие функции би придонело кон промовирање на високи стандарди за професионалност, а особено преку тренинг-програми кои би опфатиле етички прашања, но и справување со етички дилеми; зајакнување на одговорноста и дисциплината преку внатрешните дисциплински механизми кои можат да придонесат и да бидат заштитен механизам за судскиот интегритет; носителите на овие професии би требало да бидат задолжени да потпишат изјави согласно кои се обврзуваат на правилници, односно кодекси за соодветно однесување и конфликт на интереси, а на ова само се надоврзува и обврската за редовна верификација и поднесување на анкетните листови во врска со стекнатиот имот и соодветно санкционирање доколку се отстапи од обврската. Понатаму, една од потенцијалните алатки се однесува на спроведување на мониторинг над правосудството, особено на судски мониторинг низ програми на граѓански организации. Имено, на овој начин се прави проценка за евентуални недоследности во судските постапки преку кои не мора нужно да се детектираат и констатираат коруптивни однесувања, но може да укажува на потенцијални проблеми на кои дополнително треба да се посвети внимание и евентуално да се истражи коренот на проблемот. Особено ако се земат предвид преголемите дискрециони овластувања на носителите на овие функции.

Поради сево ова, од исклучително значење е прво да се пристапи кон проценка на ризиците за корупција за да може да се дејствува. Поточно, да се креира методологија за проценка на ризици, следствено да се мапираат потенцијалните области, да се идентификуваат и анализираат ризиците, а потоа и да се креираат мерки за да се намалат или да се елиминираат во целост, односно да се третираат на соодветен начин.

# ИЗБОР И ИМЕНУВАЊЕ НА СУДИИ

## КРИТЕРИУМИ ЗА ИЗБОР И ИМЕНУВАЊЕ

Согласно домашната регулатива, судската власт ја извршуваат судовите во РСМ. Тие имаат за цел непристрасно да го применат правото, независно од положбата и својството на странките во постапката, да ги заштитат, да овозможат почитување и унапредување на човековите права и основните слободи, да обезбедат еднаквост, рамноправност, како и недискриминација по која било основа и да обезбедат правна сигурност врз основа на владеење на правото. Судиската функција ја извршуваат судии кои се избираат без ограничување на траење на мандатот од страна на Судскиот совет на РСМ, под услови и постапка утврдена со закон и кои постапуваат во сите работи што со закон се ставени во судска надлежност.

Критериумите за избор на судии се предвидени во Законот за судови, кој во овој дел, од основниот текст во 2006 г., досега има претрпено 3 консолидации – во 2010, 2018 и 2019 година. Првично предвидените критериуми за избор предвидуваат дека за судија може да биде избрано лице кое ги исполнува следниве услови: 1) да е државјанин на Република Македонија, – активно да го владее македонскиот јазик, 2) да е работоспособен и да има општа здравствена способност, 3) да има стекнато универзитетска диплома за дипломиран правник во Република Македонија или нострифицирана диплома од правен факултет од странство, и 4) да има положено правосуден испит во Република Македонија.<sup>14</sup> Во 2010 г. критериумите се дополнуваат со подетален опис на потребните образовни квалификации, односно се утврдува дека идниот судија треба да биде „дипломиран правник со завршено четиригодишно високо образование на правни студии, со просек од најмалку осум, или дипломиран правник со стекнати 300 кредити според Европскиот кредит – трансфер систем (ЕКТС), со просек од најмалку осум во секој од двата циклуса на универзитетските студии, или нострифицирана диплома од правен факултет во странство за стекнати 300 кредити“.<sup>15</sup> Но и активно да познава еден од официјалните јазици на Европската Унија, од кои задолжително англискиот јазик, што се докажува со еден од меѓународно признатите сертификати; практична работа со компјутери; и да ужива углед, да поседува интегритет за вршење на судиската функција и да поседува социјални способности за вршење на судиската функција, за што се спроведуваат тестови за интегритет и психолошки тестови. На ова се надоврзува и воведувањето на здравствени прегледи, формата и содржината на психолошкиот тест и тестот за интегритет, како и нивото на практичната работа со компјутери, коишто согласно закон се уредуваат од страна на Судскиот совет на РСМ.<sup>16</sup>

Во 2018 г. измените на овој член го елиминираат потребниот просек „од најмалку осум“ и го воопштува познавањето на странски јазици со можност за познавање на еден од трите најчесто користени јазици на Европската Унија – англиски, француски и германски. А дополнително истакнуваат дека познавањето на практична работа со компјутери е „потребно за прием на кандидат за судија за почетна обука во Академијата за судии и јавни обвинители и истиот се полага во рамките на приемиот испит во Академијата за судии и јавни обвинители“.<sup>17</sup> Во 2019 г. овој став претрпува измени во делот на „активното“ познавање на странскиот јазик, кое сега не е потребно, доволно е само познавање и технички се уредува делот со важност на потврдите за познавање на работа со компјутери и потребните видови на здравствени прегледи и тестовите за интегритет (се заснова врз постојните етички и професионални кодекси за вршење на функцијата судија и има за цел проверка на етичките и моралните вредности на кандидатот за вршење на функцијата судија<sup>18</sup>) и психолошкиот тест (има за цел по пат на проверка на социјалните способности да ги афирмира кандидатите за вршење на функцијата судија<sup>19</sup>), за кое повторно, формата и содржината ја уредува надлежното тело – Судскиот совет на РСМ.

<sup>14</sup> Чл. 45 од Закон за судови, „Службен весник“ бр. 58/2006

<sup>15</sup> Закон за изменување и дополнување на законот за судовите, „Службен весник“ бр. 150/2010

<sup>16</sup> IBID

<sup>17</sup> Закон за изменување и дополнување на законот за судовите, „Службен весник“ бр. 83/2018

<sup>18</sup> Чл. 45-а ст. 2 од Закон за судови

<sup>19</sup> Чл. 45-а ст. 1 од Закон за судови

Покрај вака предвидените општи услови за избор на судии, Законот предвидува и посебни услови кои мора да бидат исполнети за соодветниот кандидат да има можност да биде избран од страна на Судскиот совет на РСМ. Како и во општите услови, и во овој дел од Законот во изминатите 15 г. се извршени промени на законскиот текст во насока на негово допрецизирање и унапредување. Па така, основниот Закон за судови<sup>20</sup> од 2006 г. иницијално предвидува дека како посебни услови за избор на судија се предвидуваат:

- За судија на основен суд може да биде избрано лице кое ја завршило обуката во Академијата за обука на судии и јавни обвинители,
- За судија на апелационен суд може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку пет години судиски стаж со потврдени резултати во работата или осум години стаж на правни работи по положен правосуден испит,
- За судија на Управниот суд може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку пет години во суд со потврдени резултати во работата, или осум години стаж по положен правосуден испит на правни работи, или е универзитетски професор од областа на правото со научен степен доктор на правни науки, и
- За судија на Врховниот суд на Република Македонија може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку осум години судиски стаж со потврдени резултати во работата или 12 години работно искуство со потврдени резултати на правни работи по положен правосуден испит. За судија на Врховниот суд на Република Македонија може да биде избран и редовен или вонреден универзитетски професор кој предавал повеќе од десет години правен предмет сврзан со судската практика.

Со измените во 2008 г.<sup>21</sup> условите за напредување во повисоките судови се менуваат, па така од дотогаш утврдени услови за избор во апелационен суд од најмалку пет години судиски стаж со потврдени резултати во работата или осум години стаж на правни работи по положен правосуден испит, сега веќе е доволно само работното искуство од пет години на правни работи по положен правосуден испит, а за избор во Управен суд, условот од најмалку пет години во суд со потврдени резултати во работата, или осум години стаж по положен правосуден испит, на правни работи, или е универзитетски професор од областа на правото со научен степен доктор на правни науки, сега се сведува на потребни пет години работно искуство по положен правосуден испит, на правни работи, додека категоријата „универзитетски професор“ од областа на правото со научен степен доктор на правни науки, останува непроменета. Работното искуство, пак, за избор во највисокиот суд – Врховниот, од потребните најмалку осум години судиски стаж со потврдени резултати во работата или 12 години работно искуство со потврдени резултати на правни работи по положен правосуден испит, сега е веќе сум години работно искуство со потврдени резултати на правни работи по положен правосуден испит.

Следните измени во 2010 г.<sup>22</sup> во делот на посебни услови за избор на судии во основен и апелационен суд и во Врховниот суд на Република Македонија предвидуваат дека: за судија на основен суд може да биде избрано лице кое ја завршило почетната обука во Академијата за судии и јавни обвинители; за судија на апелационен суд може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку четири години непрекинат судиски стаж како судија во основен суд до моментот на пријавувањето за избор, кое во последната година од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценето со највисока позитивна оценка и во однос на другите пријавени лица има добиено најголем број бодови, согласно со закон, или судија во Управниот суд или Вишиот управен суд кој во последната година од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценет со највисока позитивна оценка и во однос на другите пријавени лица има добиено најголем број бодови, согласно со закон; и за судија на Врховниот суд на Република Македонија може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку шест години непрекинат судиски стаж како судија во апелационен суд до моментот на пријавувањето за избор и кое во последната година од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценето со највисока

---

<sup>20</sup> Чл. 46 од Закон за судови, „Службен весник“ бр. 58/2006

<sup>21</sup> Закон за изменување и дополнување на законот за судовите, „Службен весник“ бр. 35/2008

<sup>22</sup> Чл.17 од Закон за изменување и дополнување на законот за судовите, „Службен весник“ бр. 150/2010



позитивна оцена и во однос на другите пријавени лица има добиено најголем број бодови, согласно со закон или судија во Управниот суд или Вишиот управен суд кој во последната година од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценет со највисока позитивна оцена и во однос на другите пријавени лица има добиено најголем број бодови, согласно со закон.

Додека, пак, за судија на Управниот суд може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку четири години непрекинат судиски стаж како судија во основен суд до моментот на пријавувањето за избор и кое во последната година од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценето со највисока позитивна оцена и во однос на другите пријавени лица има добиено најголем број бодови, согласно со закон или лице кое има пет години стаж на правни работи во државен орган со потврдени резултати во работата или кое во последната година е оценето со највисока позитивна оцена, согласно со закон и за судија на Вишиот управен суд може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку три години непрекинат судиски стаж како судија во Управниот суд до моментот на пријавувањето за избор и кое во последната година од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценето со највисока позитивна оцена и во однос на другите пријавени лица има добиено најголем број бодови, согласно со закон или лице кое има шест години стаж на правни работи во државен орган со потврдени резултати во работата или кое во последната година е оценето со највисока позитивна оцена, согласно со закон.

Измените од 2018 г.<sup>23</sup> ја менуваат фреквенцијата на оценување како критериум за избор, па така наместо оценувањата „во последната година“, системот на оценување кој се зема предвид се детерминира на „две редовни последователни оценувања“ на судиите. Последните измени на овој член од законот се направени во 2019 г.<sup>24</sup> и тие предвидуваат покрај изборот на судија во основен суд од рамки на лица кои ја завршиле АСЈО, изборот може да биде направен и за лице кое има работно искуство од најмалку четири години непрекинат судиски стаж како судија во друг основен суд до моментот на пријавувањето за избор, кое од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценето со позитивна оцена, согласно со Законот за Судскиот совет на Република Македонија. Понатаму, за изборот на судии во апелационите судови се разграничува пристапот за потребно искуство, па се воведува услов дека за судија на апелационен суд може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку шест години непрекинат стаж како судија во основен суд, Управен или Виш управен суд до моментот на пријавување на изборот, кое од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценето со позитивна оцена, согласно со Законот за Судскиот совет на Република Македонија; или пак лице кое има работно искуство од најмалку четири години непрекинат стаж како судија во друг апелационен суд до моментот на пријавување на изборот, кое од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценето со позитивна оцена, согласно со Законот за Судскиот совет на Република Македонија. Додека, пак, за избор на судија на Врховен суд на Република Македонија се предвидува дека може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку шест години стаж како судија во апелационен суд до моментот на пријавување на изборот и кое од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценето со позитивна оцена, согласно со Законот за Судскиот совет на Република Македонија, при што се напушта претходното решение во кое е вклучен и потенцијалниот избор на судија во Управниот суд или Вишиот управен суд.

Посебни услови за избор на судија во Управниот суд и Вишиот управен суд согласно овие измени предвидуваат можност за избор на судија во Управниот суд за лице кое има работно искуство од најмалку четири години непрекинат судиски стаж како судија во основен суд до моментот на пријавувањето за избор, кое од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценето со позитивна оцена, согласно со Законот за Судскиот совет на Република Македонија, додека за судија на Вишиот управен лице кое има работно искуство од најмалку шест години непрекинат судиски стаж како судија во апелационен или во Управниот суд до моментот на пријавувањето за избор, кое од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценето со позитивна оцена, согласно со Законот за Судскиот совет на Република Македонија. Во овие измени за прв пат се воведува алтернативата за избор на судија од категоријата лица кои најмалку еден мандат биле судии во меѓународен суд и кои ги исполнува основните општи услови од Законот, и тоа за судија во суд од сите степени.

<sup>23</sup> Чл. 9 од Закон за изменување и дополнување на законот за судовите, „Службен весник“ бр. 83/2018

<sup>24</sup> Чл. 16 од Закон за изменување и дополнување на законот за судовите, „Службен весник“ бр. 96/2019

## ПРОЦЕДУРИ ЗА ИЗБОР И ИМЕНУВАЊЕ

Помеѓу останатите надлежности на Судскиот совет на РСМ утврдени со закон е и изборот на судии. Оваа процедура започнува со проценка и утврдување на слободните судиски места во судовите, земајќи ги предвид вкупниот број на слободни места за судии во основните судови, како и проекцијата за потребите од местата кои ќе се пополнуваат по завршување на почетната обука на АСЈО. По спроведената проценка, ова тело носи одлука која понатаму ја проследува до Академијата за судии и јавни обвинители најдоцна до 31 март во годината во која е донесена одлуката, како би отпочнал процесот на подготовка и планирање на капацитетите и во оваа институција.

Според чл. 46 од Законот за судски совет, Советот донесува одлука за објавување на оглас за избор на судија веднаш по упразнување на судиското место или по утврдена потреба за судиско место, при што се наведува и потребната специјализација (кривична, граѓанска, стопанска, управна или друга област од делокругот на работата на судот) за пополнување на празното судиско место, согласно претходно доставеното барање од страна на судовите со кое се бара пополнување на судиско место.

Изборот на судија во основен суд е предвидено во чл. 47 од Законот и утврдува дека Судскиот совет избира судија од листата на кандидати, доставена од АСЈО што се јавиле на огласот, земајќи ги предвид годината на завршување на обуката и постигнатиот успех, како и резултатите од спроведеното интервју од страна на Советот, при кое се вреднуваат нивните лични и социјални компетенции. По утврдување на начинот на рангирање согласно однапред предвидените критериумите и начинот на спроведување на интервјуто на кандидатите, Советот го бира најдобро рангираниот кандидат.

Изборот, пак, на судија во Апелационен суд, Управниот суд, Вишиот управен суд и во Врховниот суд на Република Северна Македонија се врши од кандидатите кои се пријавени на огласот, а кои ги исполнуваат условите и критериумите предвидени во Законот, а по извршеното рангирање според потребната специјализација за пополнувањето на судиско место. Советот ги бира лицата кои имаат највисоки стручни и професионални квалитети, кои уживаат углед во вршењето на судиската функција, врз основа на критериумите – стручно знаење и специјализација во структурата и учество во континуирана обука; позитивна оценка во работењето; способност за усно и писмено изразување; преземање дополнителна работа во вршење на судиската функција со учество во решавање на заостанати предмети; преземање дополнителна работа при вршење на судиската функција преку менторство, едукација и слично и согласно должина на судискиот стаж. Кога станува збор за кандидат кој е од редот на судиите, Советот прибира мислење од судот во кој работи односниот судија. Рангирањето на овие кандидати го врши комисија формирана од тројца членови на Советот со право на глас, избрани по пат на ждрепка.

Одлуките за избор на судии ги донесува Советот по спроведеното расправање и одлучување на претходно закажаната седница, на која присуствуваат најмалку осум членови со право на глас. Во услови кога се избира судија или претседател на основен суд или апелационен суд кој се наоѓа на подрачје на единица на локална самоуправа каде што 20 % од граѓаните зборуваат службен јазик различен од македонскиот, Советот одлучува идентично како и кога не е тоа случај, но во овие околности, Советот мора да има мнозинство гласови од присутните членови кои припаѓаат на заедниците кои не се мнозинство во Република Северна Македонија. За избран кандидат се смета кандидатот кој добил најмалку осум гласови од вкупниот број на членови на Советот со право на глас, при што секој член кој има прво на глас е должен да ја образложи својата одлука. По спроведениот процес на гласање, Советот писмено го известува секој кандидат за одлуката за избор на судија, при што кандидатите кои не се избрани, имаат право на жалба до Советот за жалба при Врховниот суд на Република Северна Македонија.

Доколку по спроведена постапка за избор на судија или претседател на суд, Советот утврди дека нема пријавено кандидат или сите пријавени кандидати се оценети со негативна оценка, ќе донесе одлука за повторно огласување на избор на судија, односно претседател на суд.<sup>25</sup>

---

<sup>25</sup> Чл. 52 Закон за Судскиот совет на РСМ

# ПРЕСТАНОК, РАЗРЕШУВАЊЕ И ОСНОВИ ЗА ОДГОВОРНОСТ

## ОСНОВИ ЗА ПРЕСТАНОК, РАЗРЕШУВАЊЕ И ОДГОВОРНОСТ

Законот за судовите од 2006 г. ги предвидува следните услови<sup>26</sup> за престанок на судиската функција ако судијата: сам го побара тоа, трајно ја загуби способноста за вршење на судиската функција, тоа го утврдува Судскиот совет на РСМ, ги исполни условите за старосна пензија, биде избран или именуван на друга јавна функција, освен кога судиската функција мирува под услови утврдени со закон и кога е осуден со правосилна судска пресуда за кривично дело на безусловна казна затвор од најмалку шест месеци. При што, Советот во овие случаи утврдува престанок на судиската функција.

Со Одлука на Уставниот суд на Република Македонија (У. бр. 124/2008 од 14 јануари 2009 година, „Службен весник“ бр. 16/2009) Уставниот суд на Република Македонија го поништи член 73 став 1 алинеја 3 од Законот за судовите („Службен весник“ на Република Македонија бр. 58/2006 и 35/2008), во кој се утврдува престанок на судиска функција поради исполнување на услови за пензија. За подоцна, со Законот за изменување и дополнување на законот за судовите („Службен весник“ бр. 150/2010), да се додаде нова алинеја на местото на поништената со која се утврдува престанок на функцијата „со навршување на 64 години старост“.

Последните промени во регулативата кои се однесуваат на престанок на судиската функција се донесени во 2019г., кога во законот со кој се изменува и дополнува постоечкиот, во Член 26 од истиот се предвидува дека претходно утврдената дефиниција за престан на функцијата поради пензионирање се менува, па новината е утврдена како "- ги исполнил условите за старосна пензија, со можност за продолжување на мандатот согласно со прописите за работните односи.". А дополнително, извршена е и промена на алинејата која предвидува престанок на функцијата поради избор на судијата како државен функционер и нејзино мирување. Со овие измени се финализираат измените кои се однесуваат на престанок на функцијата, а за Советот се предвидува рок од десет дена од денот на дознавањето за настапување на случаите, да утврдува престанок на судиската функција.

Разрешувањето од судиската функција, од друга страна, претставува престанок на функцијата на нејзиниот носител поради утврдена потешка дисциплинска повреда, што судијата го прави недостоеен за вршење на функцијата или пак поради нестручно и несовесно вршење на судиската функција. Идентично, и овие одлуки се носат од страна на Судскиот совет на РСМ, со тоа што судијата се разрешува од судиската функција согласно законските основи ако повредата е сторена со намера или очигледна небрежност по вина на судијата без оправдани причини и ако повредата предизвикала тешки последици. Во услови на полесен облик на повреда, на судијата може да му биде изречена дисциплинска мерка, решение кое е не е предвидено со основниот законски текст од 2006 г., а е воведено како новитет во 2019г.

Како потешки дисциплински повреди за кои се поведува постапка за утврдување одговорност на судија, законот предвидел: 1) потешка повреда на јавниот ред и мир и други посериозни форми на недолично однесување со која се нарушува угледот на судот и неговиот углед; 2) грубо влијание и мешање во вршењето на судиската функција на друг судија; 3) ако одбие да поднесе изјава за имотна состојба и интереси согласно со закон или ако податоците содржани во изјавата во голема мера се невистинити, или 4) очигледно прекршување на правилата за изземање во ситуации во кои судијата знаел или требало да знае за постоење на некоја од основите за изземање предвидени со закон.<sup>27</sup> За ваквите повреди, претседателот на судот во кој работи судијата има обврска во рок од 8 дена, но не подолго од 3 месеци од создавање на сторената повреда да го извести Судскиот совет. А истава обврска ја има како судот така и претседателот на судот, доколку за судија е поведена, односно донесена правосилна судска одлука, да го извести Судскиот совет.

Од друга страна, нестручното и несовесно вршење на судиската функција подразбира незадоволителна стручност или несовесност на судијата, што влијае на квалитетот и ажурноста во

<sup>26</sup> Чл. 73 Закон за судови, „Службен весник“ број 58/2006

<sup>27</sup> Чл. 75 од Законот за судовите

работењето и тоа, ако: 1) во две последователни оценувања не ги исполнува критериумите за успешност во работењето, по вина на судијата без оправдани причини, за што е оценет со две негативни оценки, а согласно со постапката утврдена со Законот за Судскиот совет на РСМ; 2) е осуден со правосилна судска пресуда на казна пониска од предвидената во членот 73 став (1) алинеја 5 од Законот, а која е директен резултат на постапување во вршење на судиската функција, намерно или со свесна небрежност; 3) неовластено издава класифицирани информации, односно изнесува информации и податоци за судски предмети со што се повредува обврската за заштита на тајноста на постапката утврдена со закон и кога јавноста е исклучена согласно со закон; 4) без оправдани причини не ги закажува рочиштата за предметите кои му се доделени во работа или на друг начин ја одолговлекува постапката; 5) не го зема предметот во работа заради што настапува застареност на кривично гонење или застареност на извршување на кривична санкција за кривично дело; 6) земе во работа предмет кој не му е распределен преку автоматизираните компјутерски системи за управување со судски предмети во судовите; 7) намерно и неоправдано направи крупна професионална грешка, при што различното толкување на правото и фактите не може да претставува основ за утврдување на одговорност на судијата.<sup>28</sup> Исто како и во случаите за потешките дисциплински повреди, претседателот на судот има обврска во рок од 8 дена, но не подолго од 6 месеци од денот на создавање на сторената повреда, да го извести за тоа Судскиот совет на РСМ, а идентично и судот кој евентуално донел правосилната судска одлука против судија.

Проширувањето на обемот на двете категории услови за разрешување на судии е евидентно низ законските текстови и измени од основниот закон во 2006 г., преку измените и дополнувањата во 2010, 2018 и 2019 г. Па така, не навлегувајќи во детален преглед низ годините, би ги навеле само иницијално поставените наспроти актуелните услови за потешка дисциплинска повреда.

Имено, во основниот закон од 2006 г. како услов за потешки дисциплински повреди кои би резултирале со разрешување се определуваат:

- потешка повреда на јавниот ред и мир со која се нарушува неговиот углед и угледот на судот;
- потешка повреда на правата на странките и на другите учесници во постапката со што се нарушува угледот на судот и судиската функција; и
- повреда на начелото на недискриминација по кој било основ.

Денес, со последните измени од 2019 г., актуелната регулатива за потешки дисциплински повреди е збогатена со уште неколку услови:

- потешка повреда на јавниот ред и мир и други посериозни форми на недолично однесување со која се нарушува угледот на судот и неговиот углед;
- грубо влијание и мешање во вршењето на судиската функција на друг судија;
- ако одбие да поднесе изјава за имотна состојба и интереси согласно со закон или ако податоците содржани во изјавата во голема мера се неистинити; или
- очигледно прекршување на правилата за изземање во ситуации во кои судијата знаел или требало да знае за постоење на некоја од основите за изземање предвидени со закон.

Додека од иницијално поставените услови за нестручно и несовесно вршење на судиската функција во 2006 г., денес опстојуваат само 4 од нив, а оние кои утврдуваат „несовесно, ненавремено или немарно вршење на судиската функција во водењето на судската постапка по одделни предмети“, „пристрасно водење на судската постапка, особено во однос на еднаквиот третман на странките“, „јавно изнесување на информации и податоци за судски предмети за кои не е правосилно одлучено“, „намерно повредување на правилата за правично судење“, „повреда на прописите или на друг начин нарушување на независноста на судиите при судење“ и „грубо повредување на правилата на Судскиот кодекс со кој се нарушува угледот на судиската функција“, се изоставени од актуелното законско решение.

Од вака направениот преглед може да се констатира дека е напуштен концептот на строго казнување на судиите со разрешување поради нивното неажурно, неефикасно и непрофесионално работење. Наместо овие строги стандарди и остро санкционирање поради сторените повреди, дел од овие

---

<sup>28</sup> Чл. 76 од Законот за судовите

услови се предвидени како основи за дисциплинска одговорност, а за дел се развиени индикатори кои го оценуваат перформансот на судиите во предвидените методологии за нивно оценување, па така, работата на судиите е првично предмет на евалуација и оценка од страна на Судскиот совет преку неговите комисии за оценување на работата, а дури потоа, евентуално лошите евалуации на некој начин се рефлектираат во кариерниот напредок или назадување, а се разбира во некои случаи и разрешување.

Дисциплинската одговорност за која се поведува постапка за утврдување одговорност на судија и за која би се изрекла дисциплинска мерка се смета: 1) полесна повреда на јавниот ред и мир или друга полесна форма на недолично однесување со кое се нарушува угледот на судот и неговиот углед; 2) искористување на својата функција и угледот на судот за остварување на свои приватни интереси; 3) неисполнување на менторски задолженија; 4) повреда на правилата за отсуство од работа; 5) непосетување на задолжителните обуки, или 6) неносење судска тога за време на судењата.<sup>29</sup> Дисциплинските мерки за предвидените повреди се изрекуваат ако дисциплинската повреда е сторена со намера или очигледна небрежност по вина на судијата без оправдани причини или дисциплинската повреда предизвикала тешки последици. За разлика од основното решение на законскиот текст од 2006 г. кога пошироко се утврдени и околностите поради кои се изрекуваат дисциплински мерки, во актуелниот текст се преземени 5, а изоставени се околностите кои подразбираат: кршење на определениот редослед за постапување по предметите; оневозможување на вршење надзор над судиската работа од страна на повисокиот суд; примање подароци и други користи во врска со судиската работа; партиски и политички активности; вршење на друга јавна функција, работа или дејност која не е спојлива со вршењето на судиската функција; предизвикување на потешко нарушување на односите во судот кои значително влијаат врз вршењето на судиската функција; и непостигнување на очекувани резултати во работата повеќе од осум месеци едноподруго без оправдани причини.

За вака предвидените дисциплински повреди, односно за утврдена одговорност на судија, Законот ги предвидува следните дисциплински мерки: писмена опомена, јавен укор, и намалување на платата во висина од 15 до 30 % од месечната плата на судија во траење од еден до шест месеци. Притоа законскиот текст упатува и на уште еден вид санкционирање при определување на една од дисциплинските мерки. Имено, доколку на судијата со правосилна одлука му е изречена дисциплинска мерка намалување на плата во висина од 15 до 30 % од месечната плата, судијата не може да биде избран во повисок суд, за член на Судскиот совет, предложен за судија во меѓународен суд, директор или заменик-директор на Академијата за судии и јавни обвинители,<sup>30</sup> за времето додека трае дисциплинската мерка или еден вид на кариерно санкционирање.

## ПРОЦЕДУРА ЗА УТВРДУВАЊЕ ОДГОВОРНОСТ

Постапка за утврдување одговорност на судија е утврдена во Законот за судскиот совет. Во него се предвидува дека постапката се поведува во рок од шест месеци од денот на создавање на сторената повреда, но не подоцна од три години од денот на сторувањето на повредата. Таа е итна и е од доверлив карактер, поради што и законското решение предвидува дека се води без присуство на јавноста (освен ако самиот судија не бара постапката да биде јавна) и со почитување на угледот и достоинството на судијата или претседателот на судот, при што се води сметка за заштита на личните податоци на судијата или претседателот на судот согласно со прописите за заштита на личните податоци.

Постапката се поведува по образложено барање кое се доставува до Советот и неопходно треба да содржи: име и презиме на судијата или претседателот на суд, адреса и место на живеење, во кој суд ја врши функцијата, опис на повредата, законски назив на повредата со наведување на одредби од Законот за судовите и предлог докази што треба да се изведат на расправата.<sup>31</sup> Како прилог на барањето се доставуваат и доказите на кои се заснова постапката.

---

<sup>29</sup> Чл. 77 од Законот за судовите

<sup>30</sup> Чл. 78 ст. 2 од Законот за судовите

<sup>31</sup> Чл. 62 ст. 1 од Законот за судскиот совет

# УЛОГА НА СУДСКИОТ СОВЕТ

## СОСТАВ И НАЧИН НА РАБОТА

Судскиот совет претставува самостоен и независен орган на судството кој ја обезбедува и гарантира самостојноста и независноста на судската власт. Советот брои 15 члена, помеѓу кои се и претседателот на Врховниот суд на РСМ и министерот за правда, како членови по функција; членови кои се судии се избрани во рамки на Советот од своите редови; членови кои се припадници на заедниците кои не се мнозинство во РСМ; како и членови кои се избрани од Собранието на РСМ; и членови кои ги бира Собранието на РСМ, а се на предлог на Претседателот на РСМ. Од сите овие членови, единствено членовите по функција учествуваат во работата на Советот без право на глас и тие не учествуваат во работата на седниците на Советот на кои се расправа и одлучува за поведена постапка за утврдување одговорност, избор или разрешување на судија или претседател на суд.

Со оглед дека изборот, односно предлогот и позадината на членовите се подложни на варијации, идентично и нивниот мандат е различно дефиниран. Па така, членови од редот на судиите имаат мандат од шест години, со право на уште еден избор по истекот на најмалку шест години од престанокот на претходниот мандат во Судскиот совет, членовите избрани од страна на Собранието на РСМ имаат мандат од шест години, со право на уште еден избор, додека на членовите по функција, со престанок на нивната функцијата, им престанува и мандатот во Советот. Надлежен за раководење и менаџирање на Судскиот совет е неговиот претседател, кој како и неговиот заменик се избираат од редот на членовите на Советот со право на глас, кои се избрани од страна на Собранието на Република Северна Македонија, а нивните мандати траат две години без право на повторен избор.

Надлежноста на овој орган е таксативно предвидена во Законот за Судскиот совет, и покрај тоа што тој е најпрепознатлив како контролен механизам за работата на судиите, а со тоа и одговорен за избор, разрешување, санкционирање и оценување на судиите, одлучува и за одземање на имунитет на судии, како и по барање за одобрување на притвор на судија, но е и вклучен во контрола на оперативното работење на судовите од аспект на утврдување на бројот на потребните судиски места по судови, разгледување и оценување на тримесечните и годишните извештаи за работата на судовите, се грижи за угледот на судиите и довербата на граѓаните кон судството, утврдува ориентационен број на предмети што треба да ги реши судијата месечно, ги разгледува годишните извештаи на Врховниот суд на РСМ кои се однесуваат на утврдените начелни ставови и начелни правни мислења по прашања од значење за обезбедување на единство во примена на законите, за времено оддалечување на судија од вршење на судиска функција и сл.

Во Законот е предвидено дека Советот задолжително одржува седница најмалку еднаш во месецот, која е јавна, а на која расправа поединечно по сите претставки и поплаки поднесени од страна на граѓаните и правните лица за работата на судиите, претседателите на судовите и судовите. Јавноста може да биде исклучена со одлука на Советот, која се носи со двотретинско мнозинство гласови од вкупниот број на членови со право на глас, поради заштита на угледот и интегритетот на судијата или кандидатот за судија. Во случај на донесување одлука со гласање, Советот има обврска гласањето за одлуката да го направи јавно. Ова исклучување на јавноста од седниците на Советот не се однесува кога станува збор за избор на судија или, пак, за претседател на суд.

## ОЦЕНУВАЊЕ НА РАБОТАТА НА СУДИИТЕ

Советот ја следи работата на судијата или на претседателот на суд преку нивно редовно и вонредно оценување. Тие се оценуваат според резултатите од постигнатата успешност во работењето, преку утврдените квалитативни и квантитативни критериуми согласно закон. На овој начин се обезбедува афирмација на судството како независна и самостојна власт, се јакне личната мотивација на судиите, се обезбедува понатамошен професионален развој на судиите врз основа на нивните лични и професионални способности без какво било влијание, но и се зајакнува независноста и непристрасноста на судиите при вршењето на нивната функција. Овој процес се спроведува внимателно со цел да се

постигне соодветен професионален и функционален баланс, како не би се нарушила независноста и самостојноста на судиите при нивното работење.

Оценувањето како процес е неопходно за да се прикаже објективна слика за квалитетот и ефикасноста во работата на носителите на овие функции, но и да се остави впечаток во јавноста дека сепак овие лица не се оставени да ги уживаат своите дискрециони овластувања арбитрарно, туку дека тие се практикуваат во согласност со закон и во најдобар интерес на граѓаните во насока на заштита на нивните права и слободи при администрацијата на правдата. Од овие причини, а за потребите на функционирањето на судската власт, законот предвидува редовно оценување, кое се врши еднаш на четири години, а за работата на судиите и претседателот на судот во претходните четири години, како и вонредно оценување, кое се спроведува во услови кога судија конкурирал за избор на судија во друг суд во повисок суд, за избор на претседател на суд или за член на Советот.

Оценувањето се спроведува врз основа на развиени квалитативни и квантитативни индикатори. Квалитативните критериуми за оценување опфаќаат: квалитет на водење на судска постапка во кои се оценува судијата, поточно- неговата способност за аргументација, подготвеност за водење на расправата, составување на записник и сослушување на странки, подготвеност за донесување на процесни одлуки, како и способност за решавање конфликти; квалитет на ажурно постапување по судски предмети во однос на: почитување на законските рокови за преземање процесни дејствија во постапката, почитување на законски рокови за донесување, објавување и изготвување на одлуките, времетраење на судската постапка; и квалитетот на работата на судијата во делот на бројот на укинати одлуки заради сторена битна повреда на постапката во однос на вкупниот број на решени нормирани предмети.<sup>32</sup>

Утврдување на квалитетот за водење на судска постапка се врши од страна на комисији составени од пет члена непосредно од повисокиот суд, формирани од страна на Советот, по пат на увид во пет предмети по случаен избор од страна на автоматизираниот компјутерски систем за управување со судски предмети и пет предмети определени од самиот судија, во периодот на оценување. Квалитетот, пак, за ажурното постапување во предметите се оценува преку увид во податоците од автоматизираниот компјутерски систем за управување со судски предмети. Начинот на работа на овие комисији е предвиден да биде така што секој член на комисијата ја оценува работата на судијата во секој поединечен предмет, а крајната оценка се добива како средна вредност од сите поединечни оценки по сите предмети од страна на секој нејзин член. Потоа комисијата доставува средна образложена оценка до Советот. Обрасците и методологијата за оценување ги донесува Советот, врз основа на мислење од општата седница на Врховниот суд на Република Северна Македонија.

Од друга страна, квантитативното оценување подразбира евалуација на: обемот на работата која се вреднува преку бројот и видот на решени предмети во однос на ориентациониот број на предмети што треба да ги реши судијата месечно, добиени од автоматизираниот компјутерски систем за управување со судски предмети во судовите; квантитетот на работата на судијата во делот на број на преиначени одлуки во однос на вкупниот број решени нормирани одлуки. Квантитетот на работата на судијата во делот на укинати и преиначени одлуки се оценува преку увид во автоматизираниот компјутерски систем за управување со судски предмети во судовите при што се зема предвид само бројот на одлуките против кои се дозволени правни средства и тие се преиначени заради погрешна примена на материјалното право.<sup>33</sup>

Согласно Законот, Советот носи образложена одлука за оценката за работата на судијата и претседателот на судот во која се констатира позитивна или негативна оценка за работењето и која во рок од осум дена од денот на нејзиното донесување, се доставува до судијата за кој се водела постапка за оценување. По добиената одлука, судијата има право на образложен приговор на оценката што ја добил во рок од осум дена од денот на приемот на одлуката, а по овој приговор, Советот во рок од седум дена од приемот на приговорот расправа за него и донесува одлука за одбивање или прифаќање на приговорот или одлука за повторно оценување. Понатаму, против одлуката по приговорот, судијата има право на жалба во рок од осум дена од денот на приемот на одлуката до Советот за жалби. Законот предвидува

---

<sup>32</sup> Чл. 80 од Законот за Судскиот совет

<sup>33</sup> Чл. 86 с. 4 од Законот за Судскиот совет

дека Советот е должен во рок од 30 дена од денот на донесување на одлуката со која се носи одлука за одбивање, односно прифаќање на приговорот, да изврши повторно оценување на работата на судијата кое се врши врз основа на извештај на Комисија составена од три члена на Советот, во која не може да членуваат лицата кои членувале во Комисијата која ја предложила оцената на судијата при првото оценување. Против оваа одлука за повторното оценување, судијата нема право на жалба или пак приговор.

## НОВИ МЕТОДОЛОГИИ ЗА ОЦЕНУВАЊЕ

Имајќи предвид дека унапредувањето на судскиот систем и неговото функционирање претставува клучна претпоставка за развитокот на РСМ како демократска правна држава и мултикултурно општество на граѓани еднакви во слободите и правата и за нејзината евроатлантска интеграција, изградбата на систем на самостојно, независно и непристрасно судство и на институции што гравитираат кон остварување на неговата функција на ефективно, квалитетно и правично правораздавање е средиштен постулат на начелото на владеење на правото и на хуманиот и одржлив развој на македонското општество како заедница заснована врз правото легитимирано со уважувањето на највисоките општоцивилизациjsки вредности.<sup>34</sup>

Носењето и спроведувањето на новата Стратегија за реформа на правосудниот сектор е од исклучително значење имајќи го предвид ефектот кој се очекува да се постигне – зачувување и унапредување на постигнатите ефекти/придобивки од претходните реформски процеси и активности, но и спречување на назадувањата во правосудниот сектор на државата констатирани изминатите неколку години. Новата Стратегија дава насоки, правци за подобрување на системот на правосудство преку надминување на постојните недостатоци од нормативен и институционален карактер кои се провлекуваат низ него, но пред сè, го има предвид основниот проблем на мешање на извршната власт и партизацијата како причина за назадувањето и нефункционалноста на правосудниот сектор.<sup>35</sup>

Токму поради ова и една од целите на Стратегијата е всушност „преиспитување на системот на оценување на квалитетот и ефикасноста на постапувањето на судиите и јавните обвинители“, која понатаму го развива прашањето за оценувањето на квалитетот на работата и постапката за унапредување на судиите и јавните обвинители, кое согласно постојната регулатива не обезбедува објективни критериуми и дефинирање на точни и прецизни процедури. Поради ова се пристапи и кон промена на системот на евалуација со цел тој да биде добро дефиниран и разбирлив, а евалуацијата да е транспарентна.

Целта на професионалното оценување на судиската функција е да го унапреди квалитетот на судската правда. Меѓутоа, поради недостатокот на прецизна постапка за оценување на работата на судиите, во согласност со меѓународните принципи и стандарди, Стратегијата за реформа во правосудниот сектор 2017 – 2022 предвиде ревидирање на системот за следење на работата и оценување на судиите со комбинирање на квалитативни и квантитативни критериуми.

Со оглед дека претходните законски одредби кои ги утврдуваа квалитативните критериуми не го одразуваа вистинскиот квалитет на вршење на судиската функција, тие беа ревидирани со законските измени од 2018 година, а по сугестија на Венецијанската комисија дополнително беа попрецизно утврдени. Најголем дел од критериумите се законски утврдени и не се во целост усогласени со останатите постапки, како што е постапката за избор на судии и поведувањето на дисциплинска постапка. На пример, како критериум за избор на судија во повисок суд предвидено е донесување на позитивна оценка во работењето, но и оценка на стручното знаење и специјализација во судството, учество во континуирана обука, дополнителна работа преку менторство и едукација и сл. Овие аспекти не се земени предвид при дефинирањето на квалитативните критериуми за оценување на судиите, а се значајни за објективна

---

<sup>34</sup> Стратегија за реформа на правосудниот сектор за периодот 2017 – 2022 година со акциски план

<sup>35</sup> IBID



оценка на квалитетот на судиите и тие треба да бидат дополнително утврдени со подзаконските акти кои треба да ги донесе Судскиот совет.

**❖ *Методологија за оценување на работата на судија врз основа на исполнетост на квалитативните критериуми за судиското работење***

Со цел да се унапреди методологијата за оценување на судиите до највисоко ниво, во текот на месец декември 2020 г. од страна на Судскиот совет, по прибавено позитивно мислење од страна на Врховниот суд на РСМ, беше донесена нова методологија за оценување на судиите.

Со Методологијата за оценување на работата на судија врз основа на исполнетост на квалитативните критериуми за судиското работење се утврдуваат индикатори за ефикасно следење на степенот на исполнетост на првиот квалитативен критериуми за оценување на работата на судија од чл. 86 ст. 1 во Законот за Судскиот совет – квалитет на водење судска постапка. Таа го содржи и начинот на оценување и бодување на поткритериумите и индикаторите со кои се утврдува степенот на исполнетост на критериумот квалитет на водење на судската постапка при увидот во секој поединечен предмет на судијата кој се оценува, како и квалитативните критериуми од член 80 став 2 и став 3 од Законот – квалитет на ажурно постапување и квалитет на работата на судијата, кои се оценуваат преку увид во податоците од автоматизиранiot компјутерски систем за управување со судски предмети од страна на Судскиот совет.

Системот на оценувањето на квалитетот на водење на судската постапка е предвиден да се врши преку увид во десет предмети на оценуваниот судија од периодот на оценување, од кои пет се добиваат по случаен избор од страна на АКМИС системот, а пет определува самиот судија чие водење на судска постапка се оценува. Оценувањето го спроведуваат комисиите за увид и оцена кои се составени од пет члена на судии од сите апелациони судови, односно од непосредно повисокиот суд, а ги формира Советот по случаен избор, за основните судови и комисија составена од петмина судии на Врховниот суд на РСМ, кога предмет на оцена е апелациониот суд и комисија за увид и оцена на судии на Управниот суд, која е составена од петмина судии на Вишиот управен суд.

Поткритериумите кои се земаат предвид за утврдување на квалитетот на водење на судската постапка се: способност на судијата за аргументација; подготвеност на судијата за водење расправа; квалитет на составување записник во постапката и сослушување странки; подготвеност на судијата за донесување процесни одлуки; и способност на судијата за решавање конфликти.

Секој од овие поткритериуми имаат посебно развиени индикатори кои се оценуваат. Па така, кога станува збор за способност на судијата за аргументација, Советот ги има развиено индикаторите кои упатуваат на оправданост на аргументите во образложението на одлуката со кое се поткрепува нејзиниот диспозитив; избор и анализа на изведените докази во конкретниот предмет; донесување на процесни решенија во текот на постапката против кои е поднесена жалба; реферирање на меѓународни правни стандарди и практиката на меѓународните судови, вклучително и практиката на ЕСЧП; и аргументација за неодржување на јавна расправа и аргументација за (не)изрекување санкција на јавен орган. Во поглед на поткритериумот подготвеност на судијата за водење расправа, развиени се индикатори кои индицираат на навремена достава и навремено закажување на рочиштата; правилно и навремено утврдување на учесниците во постапката, вклучувајќи и учество на трети лица / заинтересирани лица; обезбедување достоинство и интегритет на странките и учесниците во постапката; преземање процесни дејствија при претходно испитување на тужбата и навремено отстранување на недостатоците во тужбата (за предмети од граѓанската и управната област); и активности за подготовка на рочиште за притвор и одлучување по приговори во текот на постапката. Квалитетот на составување записник и сослушување на странки се мери преку проценка дали записникот ги содржи сите потребни елементи; разбирливост на содржината на записникот; нотирање на преземените дејствија за решавање конфликти во постапката; и проценка на релевантноста на податоците содржани во записникот, особено на изјавите на странките дадени во текот на постапката. Подготвеноста на судијата за донесување на процесните одлуки се мери преку донесени процесни решенија против кои странките имаат право на посебна жалба и/или процесни решенија кои можат да се обжалат само со жалбена пресуда; доставување на тужбата/жалбата на одговор; доставување на поднесоци и предлози за запознавање на странките; отфрлање на тужбата поради судска ненадлежност и други причини; одлучување за привремени мерки за обезбедување; и изрекување на

санкција врз јавен орган. И на крај, способноста на судијата за решавање конфликти се мери преку индикаторите кои се однесуваат на одржување на редот и дисциплината во судницата; користење на авторитетот на судијата, начинот и стилот на изразување во судницата заради обезбедување и зачувување на судскиот интегритет; отстранување на претходно опоменато лице кое ја попречува работата во судницата; обезбедување на јавност во расправата; укажување на странките за можноста за судско порамнување, односно помирување на странките.

Како дел од пристапот за оценување на судиите, од страна на Судскиот совет, по добивањето мислење од општата седница на Врховниот суд на РСМ, беше усвоена и Методологија за оценување на претседателите на судовите. А аналогно на тоа беше донесен и Интерен план за следење и оценување на работата на судиите во чиј составен дел се утврдува дополнителен пристап за оценување согласно најавената „проверка“ и „прочистување“ во судството од страна на извршната власт.

Интерниот план за следење и оценување на работата на судиите, на претседателите на судовите и на судовите е документ чија основна цел е да обезбеди понатамошно унапредување во квалитетот на работењето на судиите, следење и оцена на резултатите и ефективноста на преземените мерки и активностите од страна на Судскиот совет на РСМ.

Целта на овој план пред сè е реализација на приоритетите утврдени во Стратешкиот план на Судскиот совет на Република Северна Македонија и тоа унапредување на системот за следење и оценување на работата на судовите, судиите и претседателите на судовите, унапредување на независноста на судството и зајакнување на транспарентноста за зголемување на довербата на јавноста. Во таа насока потребно е да се изврши проверка на предметите за кои граѓаните поднеле претставка до ССРСМ, предмети кои спаѓаат во т.н. „стари предмети, предмети кои застареле или се пред застарување, предмети за кои постои сомнеж дека не е постапувано согласно закон, предмети коишто предизвикале интерес во јавноста, предмети по кои постапува Одделението за организиран криминал и корупција во Основниот кривичен суд Скопје, посебни истражни мерки, одлуки во однос на притворот, предмети каде што апелационите судови преиначиле пресуда во делот на кривичната санкција, проверка на предмети во кои се пречекорени роковите од одржување на седница на Врховниот суд на РСМ до верификација на пресудата, предмети за кои е пропишана казна доживотен затвор, стечајните предмети и предметите во кои се поднесени барања и се донесени решенија за изземање на судиите“. Проверката на предметите ќе се изврши без оглед на стадиумот во кој се наоѓаат – тековни и архивирани предмети.<sup>36</sup>

---

<sup>36</sup> Интерен план за следење и оценување на работата на судовите, судиите и претседателите на судовите за период 01.01.2021 – 31.12.2021 година, бр. 01-1980/1 од 21.12.2020 г., Судски совет на РСМ

# ОЦЕНА НА РАБОТАТА НА СУДСКИОТ СОВЕТ

За потребите на оваа анализа, а со цел да се добие подетален приказ за работата на Судскиот совет и ефектите од неговото постапување врз имиџот и квалитетот на судството, Коалицијата „Сите за правично судење“ започна со следење на седниците на Судскиот совет со физичко присуство на членови од тимот. За потребите на ваквиот мониторинг, набљудувачите бележеа неколку индикатори кои се однесуваат на оцена на транспарентноста и јавноста на работата на Советот, како и неколку индикатори кои се однесуваат на организацијата на работата на Советот, но и на квалитетот на дискусиите на членовите на Советот, особено во однос на образложенијата кои ги даваат членовите при гласањето за избор на судии и кариерно напредување на судиите. Во рамките на мониторингот, тимот на Коалицијата следеше вкупно 32 седници на Судскиот совет во периодот од септември 2020 година до крајот на јули 2021 година.

Овој пристап беше надополнет со оцена на работата на Судскиот совет, преку интервјуа со сегашни и поранешни судии, за која цел беше користено анонимно полу структурирано интервју. На овој начин беше овозможено прибирање на релевантни податоци за оцена на перцепциите на судиите за транспарентноста на Советот, комуникацијата со јавноста, но и со судиите, вклученоста и информираноста на судиите за работата на Советот, како и перцепциите на судиите за квалитетот на работењето на Советот, преку евалуација на постапките за избор на судии, кариерно напредување, разрешување и дисциплинска одговорност, како и за редовното и вонредното оценување на судиите од страна на Советот. За реализацијата на оваа активност беше остварена соработка со подружницата на Здружението на судии во Основниот кривичен суд, преку која беше овозможено интервју со 12 судии, а беше извршено и интервју со двајца судии кои не се членови на Здружението на судии, како и двајца поранешни судии, или вкупно 16 судии.

## ПОДАТОЦИ ОД НАБЉУДУВАЊЕТО НА СЕДНИЦИТЕ

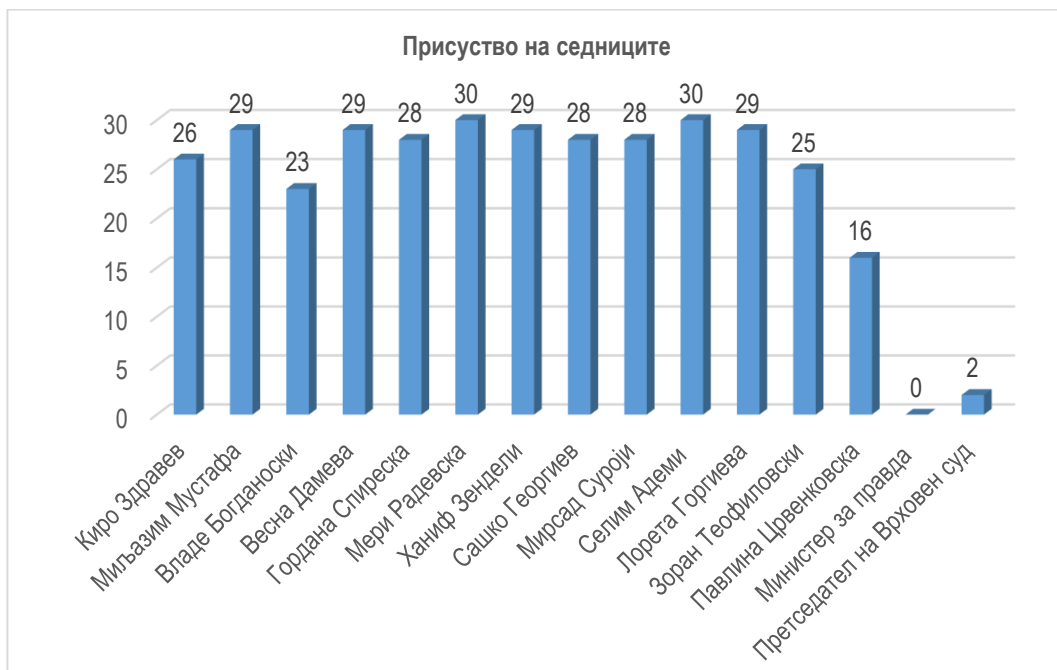
Во рамките на овој проект беа следени вкупно 32 одржани седници во периодот од септември 2020, па заклучно до јули 2021, или во просек речиси 3 седници месечно (2,9), што во суштина претставува задоволително темпо на работа на Судскиот совет. За секоја седница, пред нејзиното одржување, Советот навремено објавуваше соопштение со предлог на дневниот ред за одржување на закажаната седница, како и датумот, времето и местото на одржување на седницата, со што јавноста лесно може да се запознае со работата и непречено да присуствува на седниците. Воедно, по завршувањето на секоја седница, на интернет-страницата на Советот се објавуваа и соопштенија за одржаната седница, со кратки информации за донесените одлуки од страна на Советот на седницата. Така, Советот ги задоволува основните услови за јавно и транспарентно работење на своите седници, но она што останува да биде предизвик со просторно-техничките услови со кои располага Судскиот совет, а кои можат да бидат пречка за присуство на заинтересирани припадници на јавноста, особено доколку се има предвид дека салата во која се одржуваат седниците не може да смести поголем број лица присутни како јавност. Поради тоа е особено битно Советот да вложува постојани напори за изнаоѓање алтернативни начини за овозможување на пристап на јавноста до своите седници и својата работа, како и интензивна комуникација на Советот со јавноста. Во оваа смисла, за поздравување се напорите кои ги вложува Советот за остварување соработка со медиумите, како и специјализираните граѓански организации кои работат на полето на правосудството, меѓутоа треба да се има предвид дека оваа комуникација е комплементарна на изворната комуникација на Советот со јавноста, како и неговата транспарентност и не може да се смета како супститут, односно како нејзина алтернатива.

### ❖ *Услови за одржување на јавните седници*

Имајќи предвид дека периодот кога се одвиваше мониторингот на седниците беше одбележан со пандемијата на Ковид-19, за чие сузбивање постоеја повеќе различни мерки на претпазливост, седниците на Судскиот совет во овој период се одржуваа главно со физичко присуство, но беа забележани и неколку седници на кои дел од членовите на Советот учествуваа онлајн преку аудио-видео конференциска врска. Во оваа насока, тимот на Коалицијата забележа отежнато одвивање на оние седници каде дел од

членовите учествуваа преку аудио-видео конференциска врска, кои најмногу се должеа на проблеми со опремата и интернет-конекцијата. Поради тоа, уште еднаш се истакнува потребата од зајакнување на материјално-техничките капацитети на органите од судството, како би се овозможило непречено одвивање на нивната работа во вонредни околности, кога физичкото присуство не е можно или е сериозно отежнато. Седниците на Советот се снимаат тонски, а потоа се изготвува и писмен записник, но овие записници, како тонскиот запис така и писмениот записник, не се јавно објавени и достапни. Имајќи предвид дека седниците на Советот се јавни, достапноста на овие записници, со исклучок на деловите каде е исклучена јавноста, можат да бидат соодветна алтернатива на физичкото присуство на јавноста на седниците, што е особено битно доколку се земат предвид претходно истакнатите проблеми со ограничениот капацитет на салата на Судскиот совет за да сместат поголем број припадници на јавноста, така и на сè уште присутната епидемија на Ковид-19 во државата.<sup>37</sup>

И покрај посебните предизвици кои ги наметна пандемијата, сепак можеше да се забележи дека членовите на Судскиот совет редовно присуствуваат на јавните седници, што е добар показател, но она што особено го привлекува вниманието е отсуството на министерот за правда, како и на претседателот на Врховниот суд, кои се членови по функција. Ова претставува добра практика и е во насока на дадените препораки од Венецијанската комисија кои се однесуваат и на целосно отстранување на членовите по функција од Советот, особено на министерот за правда или друг претставник на извршната власт. Со отсуството на министерот за правда од седниците се елиминира можноста за наметнување влијание врз работата на членовите на Советот со самото присуство, но и уште поважно, се подобрува впечатокот помеѓу граѓаните за независноста на судството од извршната власт, а особено за независноста на Судскиот совет.



## НАЧИН НА РАБОТА НА ЈАВНИТЕ СЕДНИЦИ

Сепак, и покрај позитивната практика во поглед на подготовките на седниците нотирана погоре, од мониторингот на Коалицијата беше забележано дека Судскиот совет постапува по релативно ограничени

<sup>37</sup> За повеќе види: Леди Бјанку, Нула Мол, Хана Смит, Ковид-19 и ефектот врз човековите права – Преглед на релевантната судска пракса на Европскиот суд за човекови права, AIRE Centre, септември 2020 година

точки на дискусија. Така, во периодот од септември 2020 па сè до крајот на јули 2021 година, Советот расправал по само 6 точки на дискусија, поточно:

- Претставки од граѓаните за работата на судиите
- Избори и констатирање престанок на функции на судии и судии поротници
- Формирање на комисији за утврдување на одговорност и спроведување на постапките за утврдување на одговорност на судиите
- Утврдување на висина на патни трошоци и трошоци за закуп на стан за судии
- Годишни извештаи за работата на судовите, како и
- Методологиите за оценување на судии и претседатели на судови

Согласно ова, веднаш се забележува отсуството на точки за дискусија кои се однесуваат на зголемување на судскиот буџет и достигнување на законски предвидениот минимум од 0,8 % од БДП, отсуство на какви било дискусии во однос на унапредување на материјално-техничките услови за работа во судовите, како и какви било други активности кои се однесуваат на градење на капацитетите на судството и унапредување на условите за вршење на судската функција. Ваквите активности се исклучително битни за надминување на голем број состојби кои се детектирани преку набљудувањето на судските постапки од страна на Коалицијата, но истовремено и на голем број проблеми за кои апелираат самите судии. Оттука, може да се заклучи дека Судскиот совет речиси сите свои ресурси ги насочува кон тековното работење, поради што изостануваат точки на дискусија кои се однесуваат на преземање активности насочени за унапредување на независноста и професионалноста на судството, како и намалување на ризиците од корупција и подобрување на довербата на граѓаните во судството. Ваквата состојба неминовно остава впечаток на стагнација и пасивност во справувањето со предизвиците со кои се соочува судството, како и постојаниот пад на довербата на граѓаните во судскиот систем, поради што е потребно да се унапредат капацитетите на Судскиот совет за спроведување на дополнителни активности надвор од оние кои се однесуваат на тековното работење на органот како би можело да се постигнат реални, одржливи и долгорочни решенија за унапредување на судската професија. Како позитивен пример во оваа насока е дискутирањето и усвојувањето на Методологијата за оценување на судија врз основа на исполнетост на квалитативни критериуми и Методологијата за оценување на претседателите на судовите, меѓутоа и во овој случај станува збор за дискусија само на една седница, а во неа не учествуваа сите членови на Советот. На овој начин, оправдано можат да се појават сомнежи за темелноста и посветеноста на членовите на Советот при одлучување за вака клучни прашања кои можат да имаат голем ефект во практиката и секојдневната работа на судовите, а со тоа и на степенот на правда кој го добиваат граѓаните кои се јавуваат како странки во судските постапки.

Она што е уште повпечатливо е тоа што пред секоја седница се одржува колегиум помеѓу членовите на Советот, кој секако е затворен за јавноста. Овие колегиуми траат посебно долго пред седниците кога станува збор за избор на судии, или избор на судии во повисоките судови, што заедно со отсуството на подетални образложенија на одлуките на Советот, како и тоа што не сите членови на Советот се вклучуваат во дискусиите, може да остави сомнеж во јавноста дека овие колегиуми всушност претставуваат договарање на членовите зад затворени врати за она што ќе биде дискутирано на седницата. Со тоа постои ризик јавноста да ги доживее ваквите колегиуми непосредно пред самите седници како вистинските седници на кои членовите ги разменуваат своите мислења и ставови, додека пак седницата претставува само претходно договорена формалност. Оттука, може да се заклучи дека Судскиот совет сè уште не е целосно навикнат на целосна јавност и транспарентност во работењето, вклучувајќи ги тука и ваквите суптилни или навидум безопасни поведенија кои можат да остават многу лош впечаток во јавноста, а со тоа и дополнително да биде намалена довербата на јавноста во судството.

#### ❖ **Работа по претставки од граѓаните за работата на судиите**

Претставките кои ги поднесуваат граѓаните за работата на судиите или за претседателите на судовите претставуваат гарантен механизам за зајакнување на јавната контрола над работата на судовите, а воедно претставуваат и добра алатка преку која Судскиот совет може да се запознае со перцепциите на граѓаните за работата на судиите, за проблемите и потешкотиите со кои се соочуваат судиите при своето работење, а секако и за пречките за пристап до правда со кои се соочуваат граѓаните.

Согласно Законот, Судскиот совет задолжително најмалку еднаш во месецот одржува седница на која расправа поединечно по сите претставки и поплаки поднесени од граѓаните и правните лица за работата на судиите, претседателите на судовите и судовите, како и за одолжување на судските постапки и одлучува за секоја одделна претставка и поплака најдолго во рок од 60 дена од денот на нивниот прием. Во оваа насока е интересно што Законот за Судскиот совет на Република Северна Македонија прави разлика помеѓу претставките за работата на судиите, кои се разгледуваат согласно Законот за постапување по претставки и предлози, како и барањата за утврдување на одговорност на судија согласно самиот Закон за Судскиот совет на Република Северна Македонија. Во постапките по претставките на граѓаните Судскиот совет определува еден член кој е известител и кој треба да го разгледа предметот, а по потреба да побара и дополнителни појаснувања и докази, како од подносителот така и од службеното лице кон кое се однесува претставката, додека пак во постапките за утврдување на одговорност на судија се формира комисија од известители која прибавува докази и податоци од значење за утврдување на состојбата во барањето. Она што е посебно различно во двете постапки е тоа што претставката не мора да биде поткрепена со докази и не е потребно таа да биде надополнета со специфични податоци кои се предвидени кај барањето за утврдување одговорност на судија, како што се: име и презиме на судијата или претседателот на суд, адреса и место на живеење, во кој суд ја врши функцијата, опис на повредата, законски назив на повредата со наведување на одредби од Законот за судовите и предлог-докази што треба да се изведат на расправата.<sup>38</sup> Она што е дополнително различно е исходот на двете постапки доколку е утврдена повреда на некое право, што во случајот на постапките за утврдување одговорност на судија може да резултира со дисциплинска повреда или разрешување, додека во постапките по претставките, органот треба да преземе мерки за отстранување на повредата. Сепак, најголемата разлика во овие постапки е одредбата од членот 10 од Законот за постапување по претставки и предлози, согласно кој доколку за прашањето се води друга постапка, таа ќе биде решена во истата постапка, за што ќе биде известен подносителот на претставката која повеќе нема да биде во работа освен доколку не се изнесат нови факти и околности. Согласно Законот, не е оставена некаква можност за Судскиот совет да изврши преквалификација на претставката во барање за утврдување одговорност, па така во случаите кога по поднесена претставка ќе биде утврдено дека постојат основи за одговорност на судијата или за претседателот на судот останува нејасно како би постапил Советот. Имајќи предвид дека повредата може да биде настаната со правосилна судска одлука, се поставува прашањето како Судскиот совет, или пак судот кој ја донел пресудата (како орган кој со своето постапување прекршил нечие право), ќе може да ја надомести повредата по спроведената постапка по претставка од граѓанин. Поради ова, уште повеќе се истакнува потребата од воведување на јасно разграничување на претставките и барањата за утврдување на одговорност на судии. Во ваква ситуација може да предизвика конфузија кај граѓаните во однос на тоа што сакаат тие да постигнат со своето обраќање до Судскиот совет, како и на кој начин и под кои услови можат да го остварат тоа.

Во оваа насока, кога се разгледуваат претставките од граѓани за работата на судиите, на седниците многу често од страна на членот на Советот кој е поставен како известител, само се констатира дали претставките се основани или неосновани, без притоа да биде појаснето за што се однесува претставката, ниту пак да биде понудено образложение за причините поради кои претставката е основана, односно неоснована. Ова може да биде посебно проблематично доколку се согледа и претходно споменатиот факт дека Советот одржува колегиум пред седниците, па така впечатокот на јавноста за претходно договарање меѓу членовите и изведувањето на јавните седници само како формалност, може да биде уште повеќе зацврстен. По ваквото реферирање, Судскиот совет гласа по предлогот на известителот и без исклучок и без дискусија го усвојува. На овој начин јавноста не може да биде запознаена кои се главните прашања на кои посочуваат граѓаните во постапките, ниту пак има можност да се запознае со причините поради кои Советот смета дека тие треба да бидат одбиени. Како пример за ваквото постапување на Судскиот совет се неколку седници каде беа реферирани од 60 до 102 претставки на секоја седница посебно, од кои сите беа отфрлени како неосновани, а воедно и никој од членовите на Советот не се јавил за збор по однос на претставките. Ваквото постапување на Советот може да остави впечаток само на механичко и формално постапување по претставките за кои нема никаква дискусија помеѓу членовите, ниту пак се навлегува во

---

<sup>38</sup> Член 62, став 1 од Законот за Судскиот совет на Република Северна Македонија, „Службен весник“ на СРМ бр. 102/2019

појаснувањето на нивната содржина, па на овој начин јавноста да биде дополнително обесхрабрена да ги користи ваквите контролни механизми секогаш кога смета дека има проблем со остварувањето на своите права во судовите. Од друга страна, пак, големиот број на претставки поднесени до Советот, не навлегувајќи во основаноста или оправданоста на претставките, треба да биде индикативен за перцепциите кои ги има јавноста за судството, па поради тоа е особено важно Судскиот совет темелно да ги разгледува ваквите претставки, како и да иницира јавни дискусии за нив со цел да се увидат вистинските причини поради кои перцепциите на јавноста се онакви какви што се, а со тоа и да може да изнајде соодветни активности за унапредување на состојбите во судството.

Како пример за ваквите дискусии на членовите на Советот во поглед на претставките беше рефериран случај за кој е поднесена претставка која се однесува на предмет што траел повеќе од 16 години и во кој 5 пати решавал Апелациониот суд, а дури 3 пати и Врховниот суд. Иако за жал и во овој случај Судскиот совет констатираше дека не може да постапува затоа што предметот е веќе правосилно завршен, беше истакнато дека Судскиот совет треба да провери зошто предметот е толку пати враќан од страна на Апелациониот и Врховниот суд, како и која е причината поради која постапката траела толку долго. Тука повторно може да се забележи разликата во постапките, бидејќи доколку станува збор за барање за утврдување одговорност на судијата, тоа би било основано, додека претставката во овој случај е отфрлена само поради формалност. Меѓутоа, она што загрижува е што Судскиот совет многу ретко успева да увиди каде е потребно да биде спроведен дополнителен надзор и проверка над работата на определени судии или судови, како на пример во случаите кога се поднесени голем број на претставки од повеќе граѓани против еден ист судија, независно што се отфрлени претставките. Дури и во овој случај кога Судскиот совет ја препозна ваквата потреба, не беше преземено никакво конкретно дејство, ниту беше дадена некаква насока, ниту пак на некоја од подоцнежните седници не беше ставена како точка на дискусија „проверката“ на предметот за која членовите на Советот истакнаа дека има потреба да биде направена.

Во овој контекст, интересно е што на една седница од вкупно 88 претставки кои беа предмет на дискусија, само една беше образложена на што се однесува, како и само за таа претставка беше иницирана дискусија на самата седница помеѓу членовите на Советот. Претставката која беше дискутирана и образложена се однесуваше на предмет кој предизвика големо внимание меѓу стручната и општата јавност, а се однесуваше на изречената санкција на сторител на сообраќајна незгода со смртни последици, па така овој пример само го посочува значењето на интересот на јавноста за работата на Судскиот совет и позитивниот ефект кој го има врз самото работење на Судскиот совет, а со тоа и потребата од зајакнување на граѓанскиот надзор над работата на Советот.

За време на мониторингот беа прифатени вкупно три претставки поднесени од граѓаните, но две од нив се однесуваа на судии кои веќе се разрешени бидејќи Советот претходно одлучувал за истите прашања по барање за утврдување одговорност на судија. Ваквата состојба укажува на исклучително низок процент на прифатени претставки од граѓаните од страна на Судскиот совет, кој воедно и кореспондира со статистиката од Годишните извештаи за работата на Судскиот совет,<sup>39</sup> согласно кои процентот на прифатени претставки на годишно ниво е во просек 0,5 %. Сепак, поради отсуството на соодветни реферирања и образложувања на одлуките за прифаќање, односно за одбивање на претставките, Коалицијата не е во можност да даде свој осврт за причините поради кои постои олку голем процент на одбиени претставки од граѓаните.

Претставката која беше прифатена се однесува на предмет кој застарел поради непостапување на судијата, но и во овој случај не беше дадено подетално образложение од страна на Советот зошто претставката се прифаќа, ниту пак кои ќе бидат чекорите кои Советот ќе ги преземе по нејзиното прифаќање со цел да ја надомести штетата, односно да ги отстрани пречките поради кои странката не успеала да го оствари своето право.

Во оние ситуации кога е дадено кратко образложение на причините поради кои се одбиваат претставките, беше нотирано дека главната основа за нивното одбивање е токму членот 10 од Законот за

---

<sup>39</sup> Достапни на Достапни на <http://sud.mk/wps/portal/ssrm/sud/izvestai>

постапување по претставки и предлози, па така сите претставки се отфрлаат токму поради тоа што се однесуваат на прашања за кои е поднесена жалба до повисок суд. Во оваа насока е важно да се напомене дека ваквите ограничувања, односно основи за отфрлање поради тоа што е поведена друга постапка не постојат кога станува збор за барањата за утврдување одговорност на судиите, па така во еден случај судијата е разрешен поради донесена неправосилна одлука, која паралелно со постапката пред Судскиот совет е обжалена пред повисок суд, кој потоа ја преиначува одлуката. На овој начин уште еднаш се потенцира непредвидливоста и конфузната природа на двете паралелни постапки за утврдување одговорност и постапки по претставки за работата на судиите.

### ❖ *Јавност на седниците*

Седниците на Советот главно се јавни, со тоа што на некои од нив во определен дел јавноста беше исклучена согласно законските основи предвидени во Законот за Судскиот совет на Република Северна Македонија, додека пак причините за исклучување на јавноста на седниците на кои присуствуваа членови од тимот на Коалицијата се поради изнесување на лични податоци и заштита на интегритетот на судиите. Ова исклучување на јавноста Советот го практикуваше секогаш кога се дискутираше за:

- извештаи на комисиите во повторените постапки по повод конечна пресуда на Европскиот суд за човекови права во Стразбур,
- известување од Комисија на известители и по извештаи од комисиите за утврдување на одговорност на судија/претседател на суд и
- формирање на комисиии на известители по поднесените барања за поведување на постапка за утврдување на одговорност на судија/претседател на суд
- донесување на Одлука по поднесените барања за изземање на членови на Судскиот совет од постапувањето по конкретен предмет.

Охрабрува фактот што Судскиот совет исклучително ретко посегнува кон исклучување на јавноста од седниците и тоа секогаш се прави во насока на заштита на интегритетот на судиите. Меѓутоа, ваквата постапка, пак, целосно ја лишува јавноста од запознаеност со начинот на кој Судскиот совет одлучува за одговорноста на судиите, како и аргументите кои ги нуди судијата во однос како на донесената одлука, така и на изречената санкција за него. Она што во овој контекст е специфично да се напомене е тоа што во случаите кога Советот одлучуваше за одговорност на неколку судии во постапка без присуство на јавност, поточно на седница на која присуствуваа само членовите на Судскиот совет токму за заштита на интегритетот на судијата, само неколку часа по завршување на седницата, во јавноста беа споделени исходот на постапките и имињата на разрешените судии. Во ваква ситуација не само што се остава разумен сомнеж дека самиот Судски совет ги споделува со јавноста информациите кои согласно Закон се тајни, туку и со соопштување на исходот на постапката, без да бидат соопштени причините зад таквата одлука, само се оди во насока на нарушување како на интегритетот на судијата кој сè уште не е правосилно разрешен, така и на самиот Судски совет. Во овој контекст, а согласно прифатениот систем на професионалност и заслуги, јавноста многу повеќе би требало да ги знае образложенијата на одлуките на Судскиот совет кои се однесуваат на разрешување на судиите, отколку имињата на судиите кои се разрешени, особено што Законот ги штити личните податоци на судијата, но не и причините за разрешувањето, како и аргументацијата и образложенијата што ги дава Судскиот совет.

### ❖ *Избор на судии и претседатели на судови, како и избор на судии во повисок суд*

Во периодот во кој се спроведуваше набљудувањето на работата на Судскиот совет, се избраа вкупно 15 претседатели на судови, вклучително и претседател на Врховниот суд на Република Македонија. Кога станува збор за изборот на претседатели на судови, впечатоците на набљудувачите се слични како и за оние кога станува збор за одлучување по претставките, а тоа е дека повторно отсутствува задоволителен степен на дискусија помеѓу членовите на Судскиот совет. Имајќи предвид дека согласно Законот за Судскиот совет на Република Северна Македонија, поточно членот 51, став 3, секој член на Советот е должен усно да ја образложи својата одлука за избор, членовите даваат кратко образложение, но само доколку гласале „за“ изборот, но не и доколку гласале „против“. Ваквото постапување во голема



мера се должи на номотехничката формулација на законскиот текст, како и рестриктивното толкување на одредбите дека членовите треба да ја образложат само одлуката за избор, а не и доколку кандидатот не е избран, односно доколку не гласаат за предложениот кандидат. Во практиката, ова доведува до ситуации каде од повеќе пријавени кандидати за претседател на суд нема да биде избран ниту еден, а воедно за решението нема да биде понудено никакво образложение зошто Советот одлучил да не избере ниту еден од предложените кандидати. Како конкретен пример за ваквото постапување е јавната седница одржана на 15.02.2020 година, каде требаше да се одлучува за избор на претседател на Основниот суд Гостивар. На конкурсот биле пријавени вкупно 4 кандидати, но ниту еден од нив не е избран поради тоа што не добил доволен број на гласови, но она што е интересно е што по оваа точка членовите на Советот не иницирале никаква дискусија, ниту пак соопштиле зошто не е избран ниту еден од пријавените кандидати. Дополнително, на 05.07.2021 година од страна на Судскиот совет едногласно беше избран в.д. претседател на Основниот суд Гостивар, повторно од 4 пријавени кандидати, па поради тоа што овојпат беше избран претседател на судот, секој член на Советот беше должен да ја образложи својата одлука, односно да каже зошто гласал за овој кандидат. Сепак, понудените образложенија од Советот беа многу апстрактни и генерички, па така од страна на сите членови беше дадено практично истото образложение, а тоа е дека овој кандидат веќе подолго време е в.д. претседател на конкретниот суд, поради што има поголемо искуство од останатите кандидати, како и беа дадени општи проценки дека кандидатот добро ја врши својата работа.

Ваква слична ситуација беше детектирана и во поглед на избор на претседател на Основниот суд Винаца, каде веќе три огласи по ред не е избран ниту еден од пријавените кандидати за претседател на Судот, но освен потенцирање од страна на неколку членови на Советот дека ќе мора многу скоро да биде избран претседател на Судот, не беа понудени образложенија зошто изборот не може да биде направен до сега, како и зошто не е избран ниту еден од понудените кандидати. Со тоа значително се зголемува непредвидливоста на овие постапки за избор, не се јасни критериумите за избор на судија и претседател на суд, како и потребните компетенции, квалификации, професионални и лични квалитети на кандидатите. Сето ова, за жал, неминовно остава впечаток на постојење на други фактори при изборот на судии и претседатели на судови, како и евентуални влијанија врз Судскиот совет, токму поради отсуството на јавна дебата со јасни аргументи за одлуката на Советот.

Во овој контекст, исклучително специфична ситуација настана на седницата одржана на 12.04.2021 година на која беше предвидено да се расправа и да се одлучи за избор на в.д. претседател на Основниот суд во Дебар, како би се овозможило негово непречено работење. Првиот кандидат беше предложен со образложение дека истиот судија суди граѓански предмети, во чиј оддел има уште еден судија, додека пак во кривичниот оддел има само еден судија. Воедно, беше наведено дека кандидатот веќе и претходно бил претседател на судот, па тој е соодветно запознаен со работата која треба да ја врши. По ова, друг член на Советот предложи друг кандидат за претседател на судот, што иницираше расправија помеѓу неколку членови на Советот во однос на етничката припадност на вториот кандидат. Расправата во ниту еден момент не се осврна на професионалните и личните квалитети на предложените кандидати, туку таа се однесуваше исклучиво на етничката припадност на кандидатите. Седницата беше прекината, точката тргната од дневен ред, а членовите на Советот се повлекоа да дискутираат на колегиум зад затворени врати. Ваквото постапување на Советот остава впечаток за непрофесионалност и навистина за обиди од страна на Советот од јавноста да бидат прикриени вистинските причини поради кои се донесени определени одлуки, а воедно се намалува значењето и важноста на јавните седници, кои наместо да бидат главниот начин за надминување на разлики помеѓу членовите на Советот, тие се користат само кога членовите веќе имаат формирано, повеќе или помалку, истоветно мислење.

Ситуацијата не е ништо поинаква и кога станува збор за избор на судии, па така и во овие случаи членовите на Советот не даваат никакви образложенија во случаите кога гласаат против некој кандидат. Ова може да доведе до избор на кандидати кои на подготвената ранг-листа редоследно се пониско рангирани од кандидатите кои не се избрани, па во такви случаи би било од исклучително значење да биде дадено појаснување како за изборот на конкретните кандидати така и за причините поради кои не се избрани другите, повисоко рангирани кандидати. Ова е и уште порелевантно доколку се земе предвид дека согласно систематизацијата подготвена од самиот Судски совет, во државата има 133 судии помалку отколку што е потребно согласно процените на Советот.

Кога станува збор за избор на судиите и претседателите на судовите, особено е важно да се оцени квалитетот на образложенијата кои се понудени од страна на членовите на Советот секогаш кога е избран определен кандидат за судија или претседател на суд. Имајќи предвид дека Законот предвидува задолжително усно образложување на гласовите за избор на судија, членовите секогаш се придржуваат до ова правило, меѓутоа во практиката се забележани голем број апстрактни реченици кои се искористени во образложенијата, сумарни реченици или реченици кои се повторуваат кај сите кандидати, или исклучително кратки образложенија сумирани во една реченица. Како најчести образложенија кои ги користат членовите на Судскиот совет за своите одлуки се:

- долгогодишното искуство на судијата
- успешноста во својата работа
- претходно извршување на функцијата претседател на суд
- позитивна оценка за работата
- непостоењето на скандали поврзани со нејзината работа
- поседувањето добра професионална биографија
- поседувањето на висок морален интегритет
- кандидатите ја завршиле обуката во Академијата за судии и јавни обвинители и истите треба да бидат избрани за судии.

Имајќи предвид дека ваквите образложенија се повторуваат кај повеќе кандидати, како и дека се дадени од страна на различни членови на Советот, придружени со отсуството на образложенија во писмените одлуки за избор на судии, отсуството на какви било образложенија за кандидатите кои не добиле гласови, како и исклучително реткото повикување на конкретни лични квалификации или искуства од биографиите на кандидатите, во практика се остава впечаток на прилично несериозно постапување од страна на Советот при изборот на новите судии. Во оваа насока, непостоењето на соодветни образложенија на овие одлуки, сериозно ги отежнува сите останати обиди за унапредување на отчетноста и транспарентноста на Судскиот совет, а со тоа и на унапредување на независноста на судството, како и на перцепциите на јавноста за работата на Судскиот совет.

Она што е исто така впечатливо при одлуките за избор на судии и претседатели на судови е што користените образложенија не се поклопуваат ниту со дадените насоки во Правилникот за начинот на рангирање на кандидатите од Академијата за судии и јавни обвинители, во кој се дадени потребни и специфични аспекти кои треба да ги поседува секој кандидат за да биде избран како судија, во поглед на етичките и моралните стандарди, пристапот кон правда, мотивацијата за вршење на функцијата, комуникациските способности, како и социјалните компетенции на самите кандидати. Оттука, според мислењето на авторите на анализата, во образложенијата кои ги даваат членовите на Судскиот совет не се адресираат соодветно причините поради кои членовите сметаат дека кандидатот ги исполнува специфичните и потребните аспекти за да биде избран за судија, како и причините поради кои кандидатот има предност над другите кандидати.

### ❖ **Констатирање на престанок на функцијата**

Очекувано, постапките во кои треба да биде констатиран престанок на функцијата се одвиваат сосем лесно, а со оглед на тоа што во овие постапки потребата од дискусија е сведена на минимум, очекувано е и дека одлуките за нив се донесуваат лесно и брзо. Исклучок од ова претставуваат постапките за утврдување одговорност на судија, меѓутоа имајќи предвид дека тие се одвиваат без присуство на јавноста, Коалицијата не беше во можност да го следи и анализира постапувањето на Советот во овие случаи. Сепак, во практичната работа, се среќаваат интересни ситуации кои се однесуваат на престанокот на функцијата, вклучително и на судии кои биле разрешени и кои бараат повторување на постапката. Така поранешни судии кои биле осудени на казна затвор, поради што биле разрешени од функцијата, поднеле барање до Судскиот совет за повторување на постапката за утврдување одговорност, бидејќи пресудата со која биле осудени подоцна била укината. Барањето за повторување на постапката е поднесено со оглед на тоа што повеќе не постојат законските основи за разрешување на судијата, меѓутоа Судскиот совет со 9 наспроти 2 гласа одлучи дека нема законска можност за повторување на постапката за разрешување освен доколку за тоа не постои одлука од Европскиот суд за човекови права, па со тоа и се одлучи

барањата за повторување на постапката да се отфрлат. На овој начин Судскиот совет всушност посочи на две законски одредби кои наметнуваат неизбалансиран пристап, поточно, одлуките за разрешување на судиите, согласно членот 72, став 4 од Законот за Судскиот совет на Република Северна Македонија, можат да бидат укинати по жалба само поради груба повреда на постапката, а не и поради погрешно утврдена фактичка состојба. Дополнително, согласно членот 73 од Законот, постапката за разрешување може да биде повторена само по повод конечна пресуда на Европскиот суд за човекови права. Тоа ефективно ги попречува правата на разрешените судии, доколку се утврди дека тие биле разрешени во законска постапка, но без постоење на законска основа за разрешување. Иако ваквата поставеност може да биде оправдана со тоа што Судскиот совет е единствениот орган кој има надлежност да одлучи дали се исполнети законските услови за разрешување, додека пак Советот за жалба на Врховниот суд може единствено да одлучува за процесните аспекти и правичноста на постапката, сепак ваквата ситуација остава голема дискрециона слобода на одлучување на Судскиот совет. Доколку се земе предвид дека овие постапки се одвиваат без присуство на јавноста, уште повеќе се потенцира значењето на образложенијата на одлуките дадени од страна на Судскиот совет и нивната достапност на сите заинтересирани страни.

Специфична ситуација беше забележана и во случај на утврдување престанок на мандат на судија-поротник кој исполнува услови за пензионирање. Во конкретниот случај претседателот на судот се обратил до Судскиот совет со барање за мислење дали е потребно да започне постапка, односно да поднесе предлог за престанок на функцијата на судијата- поротник. Претседателот на судот не поднел формален предлог за започнување постапка за констатирање престанок на функцијата поради тоа што станувало збор за поротник кој постапува во високопрофилирани случаи, каде можат да настанат големи трошоци и застои во постапката, а сето тоа да влијае и врз довербата во судството и перцепциите на јавноста. Ваквото постапување не беше јасно ниту за членовите на Советот, кои едногласно констатираа дека претседателот не треба да бара мислење од Судскиот совет во случаите кога законот е јасен и дека е потребно да му се укаже на претседателот да поднесе формален предлог за започнување на постапката за престанок на мандатот на судијата-поротник. Сепак, и оваа ситуација укажува на одредена нејасност на Законот за судовите, согласно кои судија-поротник може да биде избрано лице кое не е постаро од 60 години според членот 42 од Законот, за мандат од 4 години според членот 49, но мандатот му прекинува со наполнети 60 години согласно член 80. Поради тоа се укажува на потенцијална потреба од интервенција во овој дел од законскиот текст, како би се избегнале вакви слични ситуации во иднина.

## **ПОДАТОЦИ ОД ИНТЕРВЈУА СО СУДИИ**

Имајќи предвид дека Судскиот совет е независен орган на судството кој треба да ги обезбеди и заштити независноста и самостојноста на судската власт, како и тоа дека мнозинството членови на Советот се судии, а и мнозинството се членови кои се избрани од самите судии, Судскиот совет носи голема одговорност за унапредување на квалитетот на правдата во судовите, но и за унапредување на довербата на граѓаните во судството. Следствено на ова, перцепциите на судиите за работата на Советот се особено битни и сосема оправдано можат да бидат поистоветени со перцепциите на граѓаните за работата на Собранието. Од друга страна, вклученоста на судиите во работата на Советот, како и можноста да ја следат и оценуваат работата на своите претставници игра голема улога во креирањето притисок за унапредување на работата на Судскиот совет, како и зајакнување на интегритетот, транспарентноста и отчетноста на неговите членови.

### **❖ Перцепции на судиите за јавноста и инклузивноста во работата на Судскиот совет**

Како што беше споменато, за потребите на ова истражување беше искористен методолошкиот пристап на полуструктурирано интервју преку кое требаше да се оценат перцепциите на судиите за работењето на Судскиот совет и влијанието кое го има врз воспоставување на мерит системот, а со тоа и зајакнување на квалитетот на правдата во судовите. Оттука, првиот сет прашања од интервјуата имаа за цел да оценат колку судиите се запознаени и вклучени во работа на Судскиот совет. Кај овој пакет прашања имаше најразновидни одговори од страна на судиите, што е и очекувано доколку се земе предвид дека посебен фактор кој влијае на овој индикатор е и самата заинтересаност на судиите за работата на Судскиот совет. Така, тројца од судиите не се воопшто запознаени со тековните активности на Судскиот

совет, а како причини за тоа сметаат дека се отсуството на проактивен ангажман од страна на Советот да ги запознае судиите со својата работа и поинтензивна комуникација со јавноста, како и отсуството на лична мотивација самите да ја посетуваат интернет-страницата на Судскиот совет или на друг начин да прибираат информации за работата на Советот. Останатите судии самоиницијативно се информираат за работата на Судскиот совет преку редовно проверување на интернет-страницата, но сметаат дека податоците кои се објавени се само базични информации кои се неопходни за да се обезбеди некаков основен степен на транспарентност на Советот. Тројца од судиите сметаат дека на овој начин Судскиот совет покажува подобрување и воедно сметаат дека постојат доволно податоци за работата на Советот, вклучувајќи ги и тековните активности како би можеле судиите навремено да се информираат, но исто така сметаат дека транспарентноста може да биде унапредена.

*„Објавени се основните информации на сајтот, што е добро, но мислам дека треба да има повеќе известувања и подетални соопштености. Колку што знам, во Советот има вработено и портпарол, па така може да се овозможи поинтензивна и подобра комуникација и со јавноста, но и со нас судиите“*

Со оглед на значењето и улогата што ја има Судскиот совет во правосудниот систем, посебно важно е тој да има добра комуникација со своите конституенти, односно со судиите, како и со Здружението на судии кое е препознаено со закон како професионално граѓанско здружение на судиите. Консултациите со конституентите, а со тоа и запознаеноста на Судскиот совет со реалните потреби и пречки со кои се соочуваат судиите е клучно во процесот на обезбедување соодветни услови за работа, но и во однос на унапредување на независноста и професионалноста на судиите. Во овој поглед, судиите го изразија незадоволството од степенот на комуникација што го има Судскиот совет со нив, па така сите, без исклучок, истакнаа дека ваквата комуникација воопшто не е на задоволително ниво. Ова оди дотаму што деветмина од судиите истакнаа дека комуникацијата и консултативните процеси на Судскиот совет со судиите воопшто не постојат.

*„Судски совет нè консултира само кога е поднесена претставка против нас, или ако е отворена постапка за утврдување одговорност. За сè останато никој не дошол да разговара со нас, не сме консултирани за ниту едно прашање.“*

Интересно е што дел од судиите сметаат дека отсуството на комуникација на Судскиот совет со судиите е со цел да се избегне оддавање на впечаток за судир на интереси, особено доколку се земе предвид дека Советот има овластувања да бира судии во повисоките судови, како и да изрекува дисциплински мерки и целосно да ги разреши судиите. Ваквата ситуација е надолполнета со тоа што членовите на Советот кои се избираат од редот на судиите најчесто создаваат поинаков, попријателски однос со колегите од судот во кој работеле, па така тие често ги ограничуваат контактите со своите колеги токму за да не остават впечаток за нивно фаворизирање.

*„И ние како судии држиме дистанца од членовите на Судски совет за да нема сомнежи за одредено влијание во текот на работењето, или да не се создаде мислење дека ќе бараме услуга или некакви врски кај колегите.“*

Ваквата ситуација неминовно укажува на тоа дека треба да постои стратешки и долгорочен систематичен пристап за креирање разни комуникациски стратегии, како и формални канали за консултативни процеси со судиите од страна на Судскиот совет. На овој начин би се поттикнала комуникацијата меѓу Советот и конституентите, а воедно и би се избегнала можноста за оддавање на непрофесионален впечаток или несоодветна комуникација помеѓу членовите на Советот и судиите. Во

оваа насока, како посредник во комуникацијата може да се јави Здружението на судии, меѓутоа судиите ја оценија како незадоволителна и комуникацијата што ја има Советот со Здружението, бидејќи таа е речиси на идентично ниво како и комуникацијата на Советот со судиите. Сепак, петмина од интервјуираните судии истакнаа дека не се доволно запознаени за работата на Здружението на судии, па во таа насока сметаат дека е можно комуникацијата на Советот со Здружението во практиката да е подобра од нивните впечатоци. Во оваа насока, беше потенцирано дека комуникацијата на Советот со Здружението на судии не може да биде замена за комуникацијата со самите судии, бидејќи Здружението не е формален претставник на судиите, а воедно и сите судии не се членови на Здружението, па на тој начин може да се оневозможи ефективно да учествуваат во консултативните процеси.

#### ❖ **Перцепции на судиите за јавноста, транспарентноста и отчетноста на Судскиот совет**

Впечатоките на судиите за комуникацијата на Судскиот совет со јавноста не се многу поинакви од претходно изнесените, но за разлика од претходно во овој сет прашања постојат видливи разлики за впечатоките кои ги имаат судиите. Така, двајца од судиите сметаат дека објавувањето на информациите на сајтот се знак за добра транспарентност на Советот, како и тоа дека комуникацијата на Советот со јавноста е доволна и задоволителна. Истите судии сметаат дека постои константно унапредување на транспарентноста на Советот и комуникацијата со јавноста.

*„За разлика од претходно, комуникацијата со јавноста е подобрена, после секоја седница има изјава од Претседателот на Судски совет кој ја информира јавноста.“*

Еден од судиите кои беа интервјуирани истакна дека не би можел да даде оценка на транспарентноста на Советот и информирањето на јавноста, бидејќи за тоа може да одговори само јавноста. Меѓутоа, останатите 13 судии сметаат дека транспарентноста на Судскиот совет не е доволно добра и таа мора да биде подобрена, а посебно мора да се интензивира комуникацијата на Советот со јавноста.

*„Сметам дека (Судскиот совет н.з.) е многу пасивен во комуникација со јавноста, комуницираат само ако новинари се обратат до нив за определени прашања. А ако тие комуницираат интензивно со јавноста, тогаш ќе нема потреба ние (судиите н.з.) да се објаснуваме по телевизији и социјални медиуми.“*

Подобрувањето на комуникацијата и отвореноста се особено битни доколку се земе предвид дека довербата на граѓаните во судството може да се зголеми преку подобрување на комуникацијата на судската власт со граѓаните, која често граѓаните ја доживуваат како далечна и непозната токму поради отсуството на комуникација. Ова е очекувано, бидејќи законодавната и извршната власт зависат од волјата на граѓаните, па така тие имаат потреба од поинтензивна комуникација со граѓаните како би ја обезбедиле нивната поддршка. Поради тоа, отсуството на директно влијание на граѓаните врз судската власт не смее да се толкува дека комуникацијата помеѓу нив не треба да постои, додека пак законските одредби кои се однесуваат на јавноста во работењето не треба да се толкуваат рестриктивно, туку секогаш во контекст на прифатените демократски стандарди за добро владеење.

Еден судија оди дотаму што смета дека и онаа слаба комуникација со јавноста, Советот ја користи за несвесно и манипулативно информирање: „Исфилтрирани се информациите што се изнесуваат во јавноста, се изнесуваат изјави само за наменски работи и само кога тоа оди во прилог на Советот во конкретната ситуација.“ Дополнително, судијата ги посочи случаите за разрешување на неколку судии, чии имиња беа соопштени на медиумите пред решенијата за разрешување да бидат правосилни, иако законот налага тајност на постапките заради заштита на интегритетот на судиите. Оваа ситуација беше потврдена и од мониторингот на седниците од страна на Коалицијата, каде беше детектирано дека иако на седниците

на кои се одлучува за разрешување на судија јавноста е исклучена и на нив присуствуваат само членовите на Советот, медиумите успеаја да го објават исходот на постапките, како и имињата на разрешените судии само неколку минути по завршувањето на седниците.

Со оглед на тоа дека судиите посочија дека главен извор на податоци за работата на Советот е интернет-страницата, судиите беа запрашани да ја оценат содржината на самата интернет-страница, односно квалитетот на објавените податоци. Така, судиите сметаат дека на страницата се објавени основните податоци, како што се законските и подзаконските акти, информации за членовите на Советот, вклучително и нивните биографии, податоци за одржување на јавните седници, како и податоци за одржаните седници, годишни извештаи, одлуки и слично. Сепак, судиите сметаат дека одлуките на Судскиот совет не се навремено објавени и достапни. Во оваа насока, само двајца судии сметаат дека сите одлуки на Советот се навремено објавени и достапни, а двајца судии не се запознаени. При вкрстување на податоците, можеме да забележиме дека двајцата судии кои не се запознаени дали одлуките на Советот се навремено објавени и достапни се истите судии кои истакнаа дека не се заинтересирани да ја следат работата на Советот, додека судиите кои истакнаа дека сите одлуки се навремено објавени и достапни се истите судии кои ги оценија транспарентноста на Советот и степенот на комуникација со јавноста како задоволителни. Во контекст на ова, повторно мнозинството од судиите кои беа интервјуирани сметаат дека одлуките не се навремено објавени и достапни, како и тоа дека определени одлуки воопшто не се објавени на страницата на Советот, ниту пак се достапни на каков било друг начин.

#### **❖ Ставови на судиите за примената на Мерит системот во изборот на нови судии и избор на судии во повисок суд**

Следниот сет прашања се однесуваше на перцепциите на судиите за начинот на кој Судскиот совет го врши изборот на нови судии, првенствено преку евалуација на објавените одлуки за избор на нови судии. Така, судиите сметаат дека овие одлуки се навремено објавени и достапни, меѓутоа истакнаа дека одлуките не се соодветно образложени. Согласно Законот за судскиот совет на Република Северна Македонија, покрај рангирањето на кандидатите според Академијата за судии и јавни обвинители, Судскиот совет спроведува интервју со кандидатите, па така Советот не е стриктно обврзан со ранг-листата доставена од Академијата. Поради ова, образложенијата на одлуките за избор на нови судии се исклучително битни како би се унапредила довербата на самите судии во способноста на своите нови колеги, но и довербата на јавноста во стручноста и професионалноста на новите судии. Сепак, одлуките на Судскиот совет кои се објавени на интернет-страницата го содржат само диспозитивот, односно само податоци за тоа како гласале членовите на Советот, но не и образложение на причините зошто гласале токму така.

*„Одлуките за избор воопшто не се образложени и ние не можеме да видиме зошто Советот го избрал токму тоа лице за судија. Исто така на оние кандидати за судии кои не се избрани не им е образложено зошто не се избрани.“*

Ваквата ситуација е делумно условена со законскиот текст, поточно ставот 3 од членот 49 од Законот за Судскиот совет на Република Северна Македонија, согласно кој секој член на Советот е должен усно на седницата на Советот да ја образложи својата одлука за избор на судија. Меѓутоа, овие образложенија, како што беше напоменато и претходно, не се пренесени во писмената одлука токму поради строгото следење на законскиот текст и рестриktivното толкување на одредбите. Во оваа насока, иако Законот изрично предвидува дека членовите на Советот се должни усно да ја образложат својата одлука, тој не забранува образложенијата на членовите да бидат пренесени и во писмените одлуки за избор на нови судии. Ова е особено битно доколку се земе предвид дека нема постојано присуство на јавноста на седниците на Советот, па така јавноста има ограничени можности да се запознае со причините поради кои се избрани новите судии, а уште побитно доколку се има предвид претходно споменатиот проблем со давањето на генерички и апстрактни образложенија на седниците на Советот. Во насока на

ова, повторно потенцираме дека транспарентноста при постапувањето се состои и во можноста јавноста да се запознае со причините поради кои е донесена определена одлука. Воедно, Судскиот совет треба да биде предводник во подобрувањето на довербата што ја има јавноста во судството, а таа доверба најмногу зависи од запознаеноста на јавноста со работењето на судските органи, како и од унапредување на перцепциите за зајакната независност и интегритет во судството. Со оглед на тоа што најголемите ризици од појава на корупција во судството се токму при постапките за избор на судии и избор на судии во повисоки судови, недостигот на писмени образложенија од одлуките на Советот воопшто не влијаат на унапредување на перцепциите на јавноста, како и на самите судии.

Тесно поврзано со ова се критериумите и начинот на кој Судскиот совет ги рангира кандидатите за избор во повисок суд, поради тоа што овие постапки се спроведуваат на релативно сличен начин, како и со оглед на тоа што одлуките за избор на судии во повисоките судови има исто влијание врз перцепциите на судиите и врз јавноста за правилна примена на системот на заслуги и избор на најдобрите кандидати. Со тоа, повторно Судскиот совет директно влијае на довербата на јавноста во судството како и на унапредувањето на независноста и професионалноста на судската власт. Во оваа насока судиите иако се запознаени со законските одредби кои се однесуваат на кариерното напредување, сепак сметаат дека немаат доволно информации за начинот и критериумите на кои се врши рангирањето на кандидатите за избор во повисок суд. Тие сметаат дека кандидатите за избор во повисок суд не знаат како изгледа ранг-листата и по кои критериуми е извршено рангирањето.

*„Сметам дека критериумите не се предвидливи, има проблем со заобиколување на оценувањето и ранг листата, па поради тоа често се бираат кандидати што не се прворанжирани, а немаме информации зошто е тоа така.“*

*„Не ми е јасно зошто определени критериуми се вреднуваат повеќе од другите, ниту како при креирањето на методологијата за оцена е утврдено дека токму овие критериуми треба да се земат како релевантни.“*

Ова укажува на недостигот на консултативни процеси како и вклученост на судиите во процесите во кои се креираат политики кои директно влијаат врз нивното работење, со што оправдано се чувствуваат како да се на спротивставени страни со Судскиот совет. Согласно ова е особено важно Судскиот совет да може да посвети доволно ресурси за редовна комуникација со своите конституенти, како би можел да ја зголеми и довербата што ја имаат судиите во Советот, во контекст на постојаното унапредување на судиската функција, како и партнерскиот однос кој треба да го има Судскиот совет со судиите.

Од друга страна, поради сево ова, повторно се истакнува важноста на образложенијата на одлуките за избор на судии во повисок суд, особено во сите оние ситуации кога се бира кандидат кој е послабо оценет од другите кандидати. На овој начин значително ќе се зајакне довербата на самите судии за изборот, но тоа ќе влијае и на унапредување на заложбите за целосно имплементирање на мерит-системот во судството. За жал, и овој пат судиите сметаат дека одлуките за избор на судии во повисок суд не се доволно и соодветно образложени, што кореспондира со впечатоците на набљудувачите на Коалицијата кои ги следеа седниците на Советот, а воедно кореспондира и со самите јавно достапни одлуки за избор во кои отсутнуваат причините поради кои Советот ја донел конкретната одлука за избор.

*„Кандидатите што не се избрани добиваат само едно известување за одлуката дека не се избрани без никакво образложение зошто.“*

#### ❖ **Ставови на судиите за професионалноста и кредибилитетот на Судскиот совет**

Во контекст на ова се особено битни вкупните впечатоци што ги имаат судиите за Судскиот совет од аспект на тоа дали тој има доволен легитимитет, поточно доверба од граѓаните, но и кредибилитет

изразен во знаење и ресурси за оценување на работата на судиите. За жал, во овој контекст само двајца судии истакнаа дека имаат впечаток за добар легитимитет и кредибилитет на Судскиот совет, а впечатоците ги имаат добиено преку личните искуства и запознаеноста со работата на Советот, односно личниот интегритет и квалитет на членовите на Советот. Еден судија не е доволно запознаен со членовите на Судскиот совет за да може да го изнесе своето мислење, но смета дека кога станува збор за оценувањето на судиите, добро е што за тоа се формираат комисиии од редот на судиите.

*„ Не ги знам сите членови на СС, знам само 2-3 од редот на судиите, па не знам да кажам точно за легитимитетот и кредибилитетот на сите членови на Советот, но сметам дека барем комисиите што се формираат за оценување на работата на судиите треба да имаат кредибилитет, бидејќи се бираат од редот на судиите.“*

Меѓутоа останатите судии имаа сосема поинакви впечатоци за тоа дали Судскиот совет има доволен легитимитет и кредибилитет за да го спроведува оценувањето на судиите. Неколкумина од судиите ја истакнаа својата загриженост за квалитетот и знаењето кое го поседуваат членовите на Судскиот совет, особено оние кои не се избираат од редот на судиите. Така, судиите сметаат дека добар дел од членовите на СС имаат помало искуство од судиите кои треба да ги оценуваат, што е парадоксално, а како пример за ова ги посочуваат токму образложенијата на одлуките.

*„Сметам дека потфрлаат во сите области во кои треба нас да нè оценуваат. Еве на пример, Судскиот совет треба да нè оценува нас меѓу другото и според дадените образложенија и аргументацијата на одлуките кои ги имаме донесено, доколку ги погледнете нивните одлуки, дали за избор, дали за разрешување, ќе видите дека воопшто не постои образложение на одлуката. Прашање е колку ќе бидат реални нивните оценки.“*

Неминовно, тука е потребно уште еднаш да се потенцира значењето на образложенијата на одлуките на Судскиот совет, особено доколку се земе предвид неговата позиционираност во судскиот систем како независен орган на судството кој треба да се грижи за унапредување на независноста и професионалноста на судската професија. Во таква ситуација, Советот треба да биде предводник на добрите практики во постапувањето, особено оние кои се однесуваат на јавно, транспарентно и отчетно работење, како би можеле да бидат подобрени перцепциите на јавноста, но и самата фактичка состојба и услови за извршување на судската функција. Од овој аспект, загрижува фактот што судиите сметаат дека сè помалку има квалитетен кадар во Судскиот совет, што сметаат дека е показател за немањето свест и волја првенствено кај политичките елити за унапредување на состојбите во судството. Во секој случај, ваквата перцепција ги демотивира судиите и ги дистанцира од самиот Судски совет, кој треба да биде нивен претставнички орган што се залага за иста цел. Како посебен проблем од овој аспект судиите го доживуваат изборот на членови на Советот кои не се од редот на судиите, токму поради фамозната дефиниција на истакнат правник во членот 11 од Законот.



*„Се избираат стручни соработници кои после треба да бираат судии во сите инстанции, а особено во Врховен суд. Не ме сфаќајте погрешно, сметам дека стручните соработници се клучен елемент во нашата работа и дека истите се добри правници, но доколку вие имате стручен соработник што е истакнат правник, наместо некој професор, поранешен судија, или слично, тогаш нешто не е во ред со системот кој таквиот истакнат правник го оставил да биде стручен соработник, а не судија или професор.“*

Судиите сметаат дека поради неконзистентниот избор на членови на Судскиот совет, како и пасивноста и инертноста во постапувањето на Советот, јавноста има уште помала доверба во Судскиот совет отколку во судовите, односно во судиите. Во оваа насока, сите интервјуирани судии сметаат дека е потребно да биде направена промена во законскиот текст со која соодветно би се дефинирало кои сè лица можат да се сметаат за истакнати правници за да можат да бидат избрани во Судскиот совет, а со цел да се овозможи поголема доверба на самите судии во кредибилитетот, стручноста, интегритетот и независноста на Судскиот совет.

#### **❖ Ставови на судиите за редовното и вонредното оценување на работата на судиите**

Имајќи предвид дека најавените процеси на прочистување на судството, долгонајавуваниот генерален реизбор на судии, односно „ветинг“ и слични изјави, долго време предизвикуваа интерес и дебата во јавноста, кои конечно резултираа со донесувањето на Методологијата за оценување на судија врз основа на исполнетост на квалитативни критериуми и на Методологија за оценување на претседателите на судовите. Во таа насока, со цел да се добие поширока слика за процесот на донесување на овие методологии како и очекуваниот ефект од нив, Коалицијата се обиде да добие информации за мислењето на судиите за Методологијата за оценување на судии, вклучително и најавената вонредна методологија за прочистување на судство, која сè уште не е донесена.

Во овој контекст, на прашањето „дали сте запознаени со критериумите за редовното оценување на работата на судиите од страна на Судскиот совет“, судиите без исклучок одговорија дека се добро запознаени со критериумите и начинот на оценување на работата на судиите. Сепак, сите без исклучок го изразија својот скептицизам за тоа колку овие критериуми можат да го дадат реалниот приказ за начинот на работата на судиите. Како посебно проблематично во оценувањето за судиите е тоа што во голема мера се базира на статистички квантитативни податоци кои во практиката не ретко можат да имаат и спротивен ефект од посакуваниот. Согласно ова, судиите ја истакнуваат потребата од креирање посебен начин на оценување преку методологија за анализа на предметите, наместо оценувањето главно да се базира на бројот на завршени предмети. Судиите сметаат дека ваквиот начин на оценување може да предизвика наместо судиите да работат квалитетно, тие набрзина да ги завршуваат предметите само да ја исполнат зададената норма на предмети.

*„Сметам дека критериумите за оценување се некако произволно ставени, целото оценување е сведено на статистика од која произлегуваат само бројки што не даваат реална слика за работењето.“*

Од ставовите изнесени во интервјуата, судиите видно немаат голема доверба во критериумите и начините за оценување од страна на Судскиот совет и сметаат дека со ваквиот начин на оценување не се постигнуваат најдобрите и посакуваните резултати.

*„Мора да постојат подобри начини. Јас лично сметам дека нормата на решени предмети треба да биде само како ориентациона точка, а не и фиксен критериум за оцена, иште помалку пак за главен критериум за оцена“*

Во таа насока, дел од судиите сметаат дека е потребно да постои начин и методологија за рангирање на сложеноста на предметите по кои постапуваат судиите според која тоа би се сметало како фактор при оценувањето на работењето на судиите. Ова е оправдано очекување, особено доколку се има предвид дека голем број од судските случаи значително се разликуваат еден од друг и во секој од нив постојат разни фактори кои можат да придонесат како кон подолг временски рок потребен за решавање на предметот, така и фактори кои можат да придонесат кон преиначување или укинување на пресудата од страна на повисок суд. Доколку се земе предвид дека повеќето од судиите кои беа интервјуирани се од Основниот кривичен суд Скопје, во кој има голем обем на работа, со што воедно се зголемува и веројатноста од појава на двете екстрими, односно комплексни случаи, како и случаи кои завршуваат по признание на вина, сосема е очекувано судиите од овој Суд да не се задоволни со начинот на оценување, бидејќи може да се случи тие да добијат драстично различни оценки последователно токму поради надворешните фактори кои можат да влијаат врз решавањето на предметите.

*„Може да ви се случи во еден месец да имате 20 предмети што ќе завршат по признание на вина, ама можете да имате и 20 предмети каде има десетина обвинети, или се комплицирани случаи каде треба меѓународна соработка, или треба да се најдат преведувачи... и ќе се случи во еден месец да имате 20 пресуди, во другиот ниедна, а тоа директно влијае на оцената.“*

Ваквата ситуација е дополнително усложнета со тоа што во случаите каде се јавуваат комплексни или нови правни прашања е зголемена веројатноста првостепените пресуди да бидат укинати или преиначени од повисоките судови, нешто што исто така е критериум за оцена на работата на судиите. Меѓутоа, специфичноста во работењето на судиите во Основниот кривичен суд во Скопје може да се согледа и во повеќе други аспекти, па така меѓу посспецифичните е фактот што во неколку од високопрофилираните предмети кои се водеа пред овој Суд, беа назначени дополнителни судии кои присуствуваа на судењата како резервни судии кои го следат текот на изведувањето на докази, со цел доколку некој од членовите на судечкиот совет биде оневозможен да продолжи да го следи текот на расправата, резервниот судија да може да го замени и со тоа постапката да продолжи без застои и повторни почетоци. Ваквата практика секако беше поздравена од страна на јавноста, вклучувајќи ја и Коалицијата „Сите за правично судење“, поради тоа што се овозможува побрзо решавање на предметите за кои има висок интерес во јавноста и кои можат да имаат голем ефект врз севкупните перцепции на јавноста за справувањето со организираниот криминал или корупцијата. Но, од друга страна, ваквата поставеност ги става резервните судии во многу понеповолна положба од нивните колеги кога станува збор за редовното оценување на работата од страна на Судскиот совет.

*„Проблематично е кога еден судија учествува во предмет како дополнителен судија, истиот за тоа не се оценува иако присуствува на судењата а воедно неговата работа трпи бидејќи истиот наместо да работи во сопствените предмети присуствува како резервен судија“*

Подеднакво релевантно од овој аспект е запознаеноста на судиите со интерниот план на Судскиот совет за вонредно оценување. Овој план сè иште не е усвоен од страна на Судскиот совет, но е долго време најавуван, а воедно е подготвен и во драфт верзија и е јавно достапен. Сепак, кога станува збор за вонредното оценување, само еден од интервјуираните судии е запознаен со овој план, додека останатите

судии знаат дека постои план за вонредно оценување на судиите, меѓутоа ниту еден од нив ја нема видено содржината на планот, односно методологијата и начинот на кои е планирано да биде извршено вонредното оценување. Причините поради кои повеќето од судиите не се запознаени со планот за вонредно оценување е поради пренатрупаност со работа, поради што тие не можат да посветат внимание на останатите прашања како ова, додека пак двајца од судиите се целосно деморализирани од работењето на Судскиот совет и сметаат дека е бесполезно да се запознаваат со методологиите за оценување, бидејќи сметаат дека други фактори играат поголема улога во оценувањето на работата на судиите.

Имајќи предвид дека сите судии одговорија дека се запознаени со методологијата за редовно оценување на судиите, беа запрашани кои се, според нив, најголемите слабости на оваа методологија. Како еден од најголемите проблеми, повторно беше истакнато отсуството на какво било вреднување на различната комплексност на предметите по кои постапуваат судиите, како и големата акцентираност на статистичките показатели, особено оние квантитативните како што се нормата на завршени предмети, запазувањето на роковите, а особено на роковите за застареност. Со ова, според судиите се дава многу големо значење на брзината на постапување, како што се на пример нормата на решени предмети и запазените рокови, за сметка на квалитетот на судските одлуки и правичноста на спроведените постапки, поради што судиите сметаат дека може да се појават негативни влијанија врз квалитетот на судските одлуки и начинот на спроведување на постапките, а со тоа и да се влијае многу повеќе врз степенот на правдата во судовите отколку самата брзина на постапување.

Во оваа насока, судиите исто така потенцираа и дека при утврдувањето на критериумите за оцена во методологијата не се земени предвид и други надворешни фактори кои можат да влијаат на конечната оцена на судијата. Така покрај веќе споменатите потешкотии во оценувањето кои можат да се јават поради отсуството на критериуми за оцена и вреднување на сложеноста на предметите, судиите го потенцираат и постапувањето на јавните обвинители, односно траењето на претходните постапки кои се водат од страна на јавното обвинителство. Постапувањето на истражните органи директно влијае на роковите за застареност, па така од особено значење е истражните органи да можат брзо да дознаат дека е сторено определено кривично дело, како и да имаат капацитет истрагата да ја спроведат во најкус можен рок со цел да се остави доволно време на располагање на судот за завршување на судската постапка. Поради тоа, во методологијата за оцена мора да бидат земени предвид и сите останати фактори, како постапувањето на истражните органи, со цел да може соодветно да се утврди степенот на одговорност на судијата за застарувањето на предметите.

*„Кога станува збор за судиите се оценува застареноста на предметите, но претходно не се води сметка колку време предметот поминал во истрага, па така се очекува судот веднаш да го заврши истиот независно од околностите. Не можам да кажам со сигурност, но колку што знам, при оценувањето на јавните обвинители, не се зема предвид колку долго нив им треба да постапат во претходна постапка.“*

Исто така, судиите ја истакнаа својата загриженост за тоа дека редовната работа на Судскиот совет може директно да влијае врз оцената на судиите, па така како пример ги наведоа неколкуте разрешени судии во Основниот кривичен суд, чии места не се пополнети, поради што Судот работи со намален капацитет, а тоа автоматски го зголемува обемот на предмети што останатите судии го имаат во работа. Сево ова неминовно може да влијае врз исполнување на нормата на предметите кои треба да бидат решени на месечно ниво, или пак на роковите кои треба да бидат запазени во секој предмет поединечно. Согласно ова, во практиката може да се случи судиите на кои им биле доделени предметите од колеги кои биле разрешени, да добијат пониски оценки токму поради дополнителниот број на предмети кој настанал како директна последица од постапувањето на Судскиот совет.

Дополнителна слабост што ја посочија судиите во поглед на методологијата е тоа што во неа нема предвидено решение за евентуална појава на конфликт на интерес меѓу судијата и комисијата за оценување, независно дали таа оди во прилог или на штета на судијата кој е оценуван. Покрај ова, начинот

на кој предметите ќе бидат предмет на оцена, односно фактот дека тие ќе се бираат по случаен избор може да доведе до нејасни ситуации, а со тоа и до целосно различна примена во практиката. Така, како пример судиите посочуваат дека на овој начин може да се случи да се изберат едноставни случаи, на пример случаи каде има признание на вина, случаи по казни на налози и слично, а во тој случај е нејасно како ќе се изврши бодирањето во однос на понудената аргументација од судијата, потоа донесувањето на процесни решенија, запазувањето на роковите и така натаму. Во оваа насока, неопходно е да се предвиди соодветно решение во самата методологија за оценување за тоа како ќе се врши бодирањето на овие предмети.

Во однос на методологијата за редовно оценување, судиите сметаат дека е нужно да се променат критериумите кои даваат голема тежина на тоа колку предмети се завршени, токму поради отсуството на критериуми за оцена на сложеноста на предметите, како и реалните ограничувања за креирање вакви критериуми. Судиите, сепак, сметаат дека постоенето на норма на предмети кои треба да бидат завршени во определен период е добро ако постои, но не и да биде задолжителен критериум за оцена на работата на судиите, бидејќи во практиката постојат предмети кои се завршуваат веднаш, како и предмети кои можат да траат непредвидливо долго, независно од постапувањето на судијата. Еден дел од судиите кои беа интервјуирани сметаат дека треба да се направи анализа на работењето на судијата исклучиво според сложеноста на предметите и начинот на кој се решаваат од страна на судијата. Исто така, голем број од судиите сметаат дека треба да се направи некаква формула со која би бил земен предвид и обемот на работа на самиот суд, а особено во сооднос со расположливите човечки ресурси и бројот на судии во судот. Во оваа насока како посебен фактор се јавува и самата материјално-техничка опременост на судовите, која директно влијае на брзината на постапувањето во определени случаи, а и која значително го олеснува секојдневното функционирање на судовите. Тука треба да се истакне и значењето на пристапот до стручна литература и судска практика кој им е потребен на судиите за квалитетно извршување на обврските, што е уште еден фактор кој има директно влијание врз конечната оцена на судиите, а тој во крајна линија зависи од соодветните финансиски средства алоцирани во буџетот на судскиот систем.

Судиите, исто така, сметаат дека при креирањето на ваквите методологии за оцена е многу битно да постои комуникација и инклузија на засегнатите страни, како и да се направат напори за креирање методологија за континуирано следење и оценување на ефективностa и ефикасноста на методологиите за оцена на работата на судиите. На овој начин ќе можат да бидат земени предвид укажувањата на судиите, а воедно тие ќе можат да бидат модификувани како би можеле да ја прикажат реалната слика за работата на судиите, а со тоа и да се направи вистинска филтрација на човечките ресурси во судството врз основа на мерит-системот.

Кога станува збор за вонредната методологија за прочистување која беше најавена од извршната власт, судиите сметаат дека таа нема да го даде посакуваниот резултат. Мнозинството од судиите се уверени дека со редовното оценување може да се постигне зајакнување на судската независност и професионалност, додека пак вонредното оценување го гледаат повеќе како популистички потег. Во оваа смисла дел од судиите посочуваат дека Судскиот совет и до сега вршел увид во предмети, а дополнително што начинот на кој ќе се спроведува вонредното оценување е речиси идентичен на редовното, па така не постои некоја посебна причина за постоенето на паралелни постапки за оценување.

*„Оценување на судиите мора да има, затоа што верувам дека постојат случаи на непрофесионално постапување, ама оценувањето не може да биде по секоја цена и под сите услови само за да се каже дека судиите се оценуваат и се контролираат.“*

Ефектот од ваквата поставеност на критериумите и начините за оценување на судиите може да има различно влијание врз нивната работа, а воедно и постојат различни перцепции на судиите за тоа на кој начин ќе влијае врз нивната работа. Така, тројца судии сметаат дека ваквото оценување ќе има позитивно влијание врз работата на судиите, поради тоа што тие ќе бидат свесни дека се под надзор, што ќе ги поттикне да се покажат во најдобра светлина. За разлика од нив, двајца судии сметаат дека

оценувањето нема да има никаков посебен ефект врз работата на судиите, поради тоа што нивното оценување се спроведувало отсекогаш, но перцепциите на јавноста за работата на судовите и корупцијата во судството е сè полоша, па така тие сметаат дека е потребно да се примени различен пристап, кој првенствено би бил ориентиран кон унапредување на условите за извршување на судиската функција. Останатите 11 судии, пак, сметаат дека оценувањето на судиите ќе има негативно влијание врз нивната работа, па така покрај претходно споменатите критики што ги изнесоа во однос на методологиите за оценување, како што е акцентирањето на статистички квантитативни податоци, како посебен ризик двајца од судиите ја посочуваат можноста за појава на корупција и судир на интереси преку злоупотреба на постапката за оценување за вршење на притисок врз судиите.

### ❖ *Перцепции за постапките за дисциплинска одговорност и разрешување на судии*

Интервјуата, меѓу другото, имаа за цел и да ги увидат перцепциите на судиите за начинот на постапување на Судскиот совет во постапките за утврдување на одговорност на судиите, како и изрекувањето на дисциплински мерки или целосно разрешување на судиите од функцијата. Во оваа насока, судиите повторно ја истакнаа својата загриженост во однос на легитимитетот и кредибилитетот што го ужива Судскиот совет. Судиите сметаат дека Судскиот совет има големи дискрециони овластувања за да утврди дали постојат законски основи за разрешување на судиите, поради што е особено битно Советот да ужива голема доверба во јавноста и меѓу судиите со цел да може неговите одлуки за разрешување или дисциплинска одговорност да бидат прифатени. Како посебна загриженост во овој контекст, судиите го истакнуваат фактот што за краток период се разрешени неколку судии од истиот суд, иако Судскиот совет досега има разрешено исклучително мал број на судии. Дополнително, судиите истакнаа дека во последните неколку случаи на разрешување на судиите, директно е посегнато кон најстрогата мерка, без претходно да биде изречена или барем разгледана полесна дисциплинска мерка. Ваквото постапување, според дел од судиите, може да укаже на недостиг на планско и стратешко постапување од страна на Советот кога станува збор за уедначување на практиката за утврдување одговорност на судиите и изрекување дисциплински мерки или престанок на функцијата.

Сепак, судиите истакнаа дека одлуките на Судскиот совет за утврдување на дисциплинска одговорност или разрешување на судија не се лесно достапни, но и не се доволно образложени. Така најголемиот дел, или деветмина судии воопшто немаат видено одлука на Судскиот совет за разрешување на судија или за изрекување дисциплинска мерка, додека пак останатите седуммина судии сметаат дека од оние решенија што ги имаат видено, образложенијата се нецелосни и недоволно јасни. Како посебно проблематично од овој аспект, според еден дел од судиите, е тоа што во случаите за утврдување одговорност на судиите се гледа постапувањето само во еден предмет каде постои потенцијална повреда или несовесно постапување, а не се гледа работата на судијата во целост, како би можело соодветно да биде одмерена и изречена најпогодната санкција доколку се утврди постоење одговорност.

Имајќи предвид дека ваквите одлуки на Судскиот совет се тешко достапни и нив ги имаат разгледано само 5 судии кои успеале да дојдат до вакви одлуки преку лични контакти, останува тешко да се оценат перцепциите на судиите во поглед на тоа дали овие одлуки се базирани на доволен број докази. Сепак, судиите кои успеале да дојдат до ваквите одлуки сметаат дека тие не се базирани на доволен број докази, што според нив е и главната причина поради која отсуствуваат подетални образложенија и аргументација за донесената мерка.

Согласно изнесеното, навистина е тешко да се одреди дали критериумите за утврдување на дисциплинска одговорност или разрешување на судија се доволно стандардизирани, како и тоа дали постапките за утврдување одговорност се доволно предвидливи. Ова неминовно влијае на правната сигурност што ја уживаат судиите кои се јавуваат како странки во овие постапки, што во голема мера кај нив претставува основа за загриженост. Како поголем проблем, судиите го истакнуваат фактот што неколку судии беа разрешени за релативно краток период, иако Судскиот совет не преземаше вакви слични чекори и активности подолг период. Ова ги наведува да сметаат дека Судскиот совет не користи јасна методологија, а особено не користи јасни критериуми за градација на тежината на изречената мерка, па така во неколку различни случаи Судскиот совет се реши директно да ги разреши судиите, без претходно да примени некоја полесна дисциплинска мерка.

*„Критериумите се стандардизирани, но не се применуваат онака како што треба. Судскиот совет мора да има јасна слика за целокупната работа на судијата. Најнапред е неопходно да се спроведе детална анализа и да се увиди зошто е направен пропустот од судијата, а дури потоа судиите да се разрешуваат доколку се утврди дека целта не може да се постигне и со полесна мерка.“*

Ваквата атмосфера неминовно наметнува чувство на страв и несигурност кај самите судии, кои сметаат дека критериумите за разрешување на судија треба да бидат подетално разработени за да може јасно да се лоцира одговорноста кај судијата, но и да биде појаснето зошто се земени токму тие критериуми како значајни. Постоенето на лабава дефиниција за нестручно и несовесно работење претставува ризик фактор од злоупотреба на одредбата, а со тоа и на постапките за утврдување одговорност на судиите. Во овој дел, судиите го потенцираат претходно дискутираното прашање кое се однесува на можноста за жалба на одлуките за изрекување дисциплинска мерка, како и на разрешувањето на судиите. Така, како што беше претходно наведено, правото на жалба на судиите за одлуката на Судскиот совет може да биде ефективно реализирано само доколку во постапката за утврдување одговорност е направена груба повреда на правилата на постапката, а со тоа и на нејзината правичност, но не и кога судиите сакаат да ја обжалат висината на изречената санкција, или пак постоењето, односно непостоењето на законските основи за разрешување или изрекување дисциплинска одговорност.

*„Чудно е што ваквите одлуки Врховен суд секогаш ги потврдува, што остава дилема колку ваквите постапки по жалба се ефикасни. Колку што знам, постојат судии кои се казнети, а кои не ги обжалуваат решенијата токму затоа што немаат доверба дека нешто може да се смени во второстепената постапка.“*

Оттука, уште еднаш се потенцира потребата за имплементација на активности кои би биле насочени кон унапредување на имиџот на Судскиот совет, пред сè во поглед на перцепциите на судиите за ефикасноста на Советот, како и за исполнување на законските права и должности на Советот за унапредување на судската независност и професионалност, како и условите за вршење на судската професија, а со тоа и подобрување на довербата што ја имаат граѓаните во судскиот систем. Имајќи предвид дека поголемиот дел од судиите изјавија дека тие немаат целосна доверба во Судскиот совет и не сметаат дека тој е самостоен орган на судството кој е на страната на судиите, туку го доживуваат како далечен и изолиран орган кој има единствена надлежност да избира и разрешува судии. Дополнителен проблем во оваа насока е што судиите немаат доверба во донесените одлуки на Советот, независно дали тие се однесуваат на избор или на разрешување на судии, па поради тоа потребно е да бидат креирани и посебни активности за унапредување на заемната доверба на судиите и Советот, како и на заемната запознаеност со реалните потреби и очекувања кои ги имаат едни од други.

#### **❖ Перцепции и ставови за ризиците од корупција и активностите за спречување на појава на корупција и судир на интереси**

Јавноста во голема мера го доживува судството како корумпирано, поради што тоа има независен степен на доверба меѓу граѓаните. Имајќи ги предвид случувањата поврзани со незаконски прислушваните разговори, т.н. „бомби“, кои открија скандали на сериозни влијанија на извршната власт, како и на политичките и бизнис-елити врз судството, кои дури укажуваа и на појава на корупција во самиот Судски совет, особено е значајно да бидат преземени соодветни чекори за намалување на појавата од ризиците за корупција и судир на интереси, а со тоа и унапредување на довербата на граѓаните во судството. Во оваа насока, Коалицијата имаше за цел да открие какви се перцепциите на судиите за степенот на заштита од корупција и судир на интереси во судството која ја нуди Судскиот совет. Сите од интервјуираните судии изјавија дека не се запознаени со тоа дали постојат какви било активности што ги презема Судскиот совет за јакнење на интегритетот на судиите и унапредување на јавното мислење за

судскиот сектор. Следствено на ова, судиите сметаат дека Судскиот совет не презема доволно активности за јакнење на интегритетот на судиите, како и на самите членови на Советот.

*„Судскиот совет презема мерки само за избор и разрешување на судии, никогаш до сега не ги штител судиите и интересите на судиите и сметам дека треба тоа да се смени што поскоро. Судскиот совет треба да даде јавна и недвосмислена поддршка на судиите за јакнење на нивниот интегритет и независност“*

Судиите сепак имаат поделени ставови во однос на тоа дали Судскиот совет има доволно легитимитет и кредибилитет (знаење и ресурси) за спроведување активности за спречување на корупција и судир на интереси, па така дел од нив сметаат дека Судскиот совет има доверба, како од граѓаните така и од судиите, а воедно поседува и доволно знаења и ресурси за да може да презема активности за спречување корупција. Сепак, овие судии истакнуваат дека и покрај тоа, отсутнуваат какви било реални заложби од Советот во оваа насока.

*„Судскиот совет е тој што е надлежен за непречено функционирање на судството и е орган кој е избран од самите судии, па поради тоа истиот треба да има легитимитет, како и знаење за вакви активности. За жал мислам дека немаат волја за да спроведуваат такви активности.“*

Повеќето судии сепак сметаат дека Судскиот совет нема ниту легитимитет ниту кредибилитет за да презема активност за спречување на корупција, поради тоа што сметаат дека најголемите проблеми со судирот на интереси и корупцијата се токму во самиот Совет. Во оваа насока судиите посочуваат дека најголемите ризици од корупција и судир на интерес се среќаваат во самите постапки за избор и разрешување на судиите, каде сè уште постојат сериозни политички влијанија.

*„Има многу политички влијанија, некои судии се штитат, а некои се на листа за разрешување. Кружат разговори за претставки против корумпирани судии, за кои не се презема ништо, по сè изгледа претходното “тефтерче” за избор и разрешување на судии, сега е само заменето со ново.“*

Ваквата состојба со перцепциите на судиите за постоењето на корупција и судир на интереси во Судскиот совет е навистина загрижувачка и упатува на фактот дека е неопходно да се започнат разни активности за унапредување на угледот на Судскиот совет меѓу судиите и општата јавност, како и за унапредување на перцепциите на граѓаните за корупцијата во судството. Во таа насока, како најголеми ризици од појава на корупција во самиот Судски совет, судиите ги посочуваат: политичкото влијание, особено за изборот на судии и изборот на судии во повисоките судови, судирот на интереси поради роднински или други лични блиски врски помеѓу членови на Судскиот совет и кандидати за избор за судија или судија во повисок суд, постоењето на ризици од корупција преку нудење мито или услуги од самите кандидати со цел тие да бидат избрани, поврзувањето со власта или со политички или бизнис-елити со цел да се злоупотреби функцијата за незаконска корист и слично.



*„Мислам дека отсекогаш имало политичко влијание врз Советот, бидејќи се забележуваат промени во однесувањето на колеги судии откако ќе бидат избрани како членови на Судски совет, што може да биде индикативно за корупција, или некакви притисоци врз нив откако ќе влезат во Советот.“*

Согласно ова, судиите сметаат дека најголемиот и најчестиот ризик од појава на корупција е токму во политичкото влијание и замешувањето на извршната власт во судската преку Судскиот совет. Според судиите, ова е најочигледно во постапките и одлуките за избор и разрешување на судии, како и во одлуките за избор во повисокиот суд, за што како пример го посочуваат отсуството на образложенија за одлуките, како и отсуството на образложенија дадени на самите судии кои не се избрани. Со цел да можат да бидат надминати ваквите состојби, судиите сметаат дека е од особено значење да се постигне политичка волја и согласност да се унапреди состојбата во судството, вклучително и да се намалат политичките притисоци и влијанија. Судиите сметаат дека ова е една од клучните пречки кои треба да бидат надминати со цел да може да се постигнат реални ефекти за подобрување на работата на судиите во практиката.

Како дополнителна пречка која мора да биде надмината е обезбедувањето на соодветниот буџет на судската власт. Судиите сметаат дека нивните плати, како и платите на стручните соработници, административниот и останатиот персонал, мораат да бидат соодветно предвидени и доволно високи со цел да се намали ризикот од појава на корупција во судските постапки.

*„Го слушнавме случајот со доставувачот што не доставувал пресуди за да не може да се извршат. Меѓутоа, доколку истиот го плаќате 15.000 денари, а тој работи со така вредни предмети, многу е лесно да го поткупите за да не ја достави пресудата и да не може да се изврши. Многу полесно отколку да го поткупите судијата и судиите во повисокиот суд за да пресудат во ваша полза.“*

Со зголемувањето на судскиот буџет воедно ќе се овозможи и поголемо алоцирање на средства за унапредување на техничките услови и опременоста со човечки ресурси на судовите што ќе има позитивен ефект врз практичната работа на судовите, а со тоа и на перцепциите на јавноста за независноста и професионалноста на судството. Во оваа смисла потребно е да се работи и на интероперабилност на судовите и Судскиот совет со останатите институции, со цел да може да бидат функционални и ефикасни во секојдневното работење. Секако, ова повлекува и зголемување на транспарентноста и инклузивноста на процесите за креирање политики и реформи во судството како би се овозможило да имаат долгорочен и одржлив ефект.

Судиите посочуваат дека е потребно да се користат и компаративните искуства од државите во кои судството има висок степен на доверба од граѓаните, со цел да се пренесат искуствата и соодветните мерки кај нас како би се вратила довербата во институциите. Секако, овие искуства треба да бидат соодветно адаптирани на потребите согласно домашниот контекст, поради што треба да се направат и разни истражувања преку кои ќе се детектираат сите пречки со кои се соочува судството со цел да можат да бидат надминати.



# УЛОГАТА НА АКАДЕМИЈАТА ЗА СУДИИ И ЈАВНИ ОБВИНИТЕЛИ ВО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНОСТ И КВАЛИТЕТ ВО СУДСТВОТО

Академијата за судии и јавни обвинители првпат е формирана со Законот во 2006 година како исклучително битен додаток во домашниот систем и процес на избор и континуирана обука на судии и јавни обвинители. Посебни промени се направени во законската рамка со донесување на нов Закон за Академијата за судии и јавни обвинители во 2010 година, а потоа и во 2015 година, додека пак посебно битни се и измените на Законот за судовите. Академијата беше формирана следејќи ги меѓународните искуства, како и препораките на Советот на Европа, со цел да може да се обезбеди максимален квалитет на ново-избраните судии и јавни обвинители, како и да се обезбеди нивна унифицирана и континуирана обука со цел да може да се одржи, па и да се унапреди квалитетот на правдата и постапувањето на овие чинители во судските постапки. Имајќи ја предвид ваквата поставеност на Академијата, неминовно се доаѓа до заклучокот за големото значење кое го има за унапредување на капацитетите на судскиот систем, намалување на ризиците од корупција, професионалноста и независноста на судиите, интегритетот и правните познавања, со што Академијата игра голема улога во обезбедување на правични судски постапки и зајакнување на довербата на граѓаните во судството. Ова е уште поочигледно доколку се погледне Стратегијата за реформа во правосудниот сектор, како и останатите документи, активности и заложби, кои речиси без исклучок се посветени на унапредување на независноста и професионалноста на судиите, квалитетот на правдата и намалувањето на појавата на ризици од корупција и судир на интереси.

Согласно ова, Академијата претставува јавна установа за прием и стручно усовршување на кандидатите за судии и јавни обвинители, континуирана обука и унапредување на стручноста на судиите и јавните обвинители, континуирана обука на стручните служби во судството и јавното обвинителство, обука на субјектите кои учествуваат во спроведување на законите од областа на правосудството, вршење на аналитичка дејност од областа на правосудната теорија и практика, органите на управувањето и финансирањето на Академијата.<sup>40</sup>

Почетната обука се организира заради стекнување практични и теоретски знаења и вештини, со цел создавање на високообучени, стручни и ефикасни кандидати за судии и јавни обвинители во основните судови и основните јавни обвинителства, како предуслов за почитување на принципот на владеење на правото и заштитата на човековите права и слободи и создавање на квалитетна правда во интерес на граѓаните на Република Македонија. Начинот и условите за започнување со почетна обука, начинот на одвивање на почетната обука, како и континуираната задолжителна и доброволна обука се предвидени со Законот за Академијата за судии и јавни обвинители, поточно со членовите од 54 до заклучно со членот 113. Овие одредби се надополнети и подетално разработени со Правилникот за полагање приемен испит во Академијата за судии и јавни обвинители, Правилникот за почетна обука – практична настава, како и Правилникот за почетна обука – теоретска настава. Со овие правилници подетално се уредува начинот на реализирање на наставата, местото и времето на одвивање на практичната и теоретската обука, методологијата за обучување, користените методи и техники, потребните знаења и квалификации кои треба да бидат пренесени на кандидатите, назначувањето на ментори, како и организацијата на посебни обуки за ментори и предавачи на Академијата.

Континуираната обука, пак, претставува постојано стручно усовршување на теоретските и практичните знаења и вештини заради стручно и ефикасно вршење на судиската и јавно-обвинителската функција, како и стручните служби во судството и јавното обвинителство. Континуираната обука може да биде задолжителна и доброволна, па така таа е задолжителна за судиите, јавните обвинители, претседателите на судовите и јавните обвинители на јавните обвинителства, додека пак доброволната обука е наменета за стручните служби во судството и јавното обвинителство. Овој тип на обуки Академијата може да ги организира самостојно или во соработка со домашни и странски експерти и други

---

<sup>40</sup> Член 1, Закон за Академијата за судии и јавни обвинители, Службен весник број: 20/2015; 192/2015; 231/2015; 163/2018;

соработници. Одредбите за континуираната обука сепак се опфатени во само 5 члена во Законот и тоа членовите од 114 до 118, во кои се предвидени само основните цели, начела, принципи и правила за посетување на задолжителната континуирана обука, како и начинот на организирање на доброволната обука. Овие одредби се подетално разработени со Правилникот за континуирана обука, во кој се предвидени целите и начините на реализирање на континуираната обука, методите и техниките за реализирање на обуките, постапката за евалуација на обуката и оцена на стекнатите знаења на учесниците, правата и должностите на лицата кои присуствуваат на континуираната обука, како и евиденцијата на лицата кои ја посетувале и лицата кои ја реализирале обуката.

Во однос на предавачите кои ја спроведуваат почетната и континуираната обука, тие се главно избрани од редот на домашните и странски експерти (судии, обвинители, адвокати и универзитетски професори), со тоа што за да можат домашните предавачи да предаваат на Академијата, треба да исполнуваат дополнителен услов, односно да имаат најмалку 8 години стаж како судии или јавни обвинители. Академијата исто така организира и обука за предавачите, која е ориентирана кон унапредување на методите и техниките на пренесување на знаењата, а со цел да се овозможи да можат да го пренесат своето знаење во целост.

## **ОЦЕНА НА УСЛОВИТЕ ЗА ПРАКТИЧНА ПРИМЕНА НА ОДРЕДБИТЕ ОД ЗАКОНОТ**

За потребите на ова истражување беше направено интервју со директорката на Академијата за судии и јавни обвинители, г-ѓа Наташа Габер-Дамјановска. Преку ова интервју Коалицијата имаше за цел да ги осознае практичните пречки и добрите практики кои влијаат на Академијата во редовното работење, од аспект на можност и степен на квалитет на спроведување на основните задачи на Академијата – континуираната обука на постоечките кадри, како и обука на новите судии и нивно рангирање.

Така, беше констатирано дека во процесот на континуирана обука постојано се одржуваат формални и неформални состаноци на кои Академијата се советува со судиите и јавните обвинители во однос на нивните практични потреби, односно во однос на тоа од кои области имаат најголема потреба од одржување обуки и градење на капацитетите и знаењата, што претставува добар и инклузивен пристап кој не само што го олеснува функционирањето и спроведувањето на активностите на Академијата, туку овозможува и адресирање на најбитните потреби на судиите и обвинителите. За овие потреби, програмата за континуирана и почетна обука ја определува Програмскиот совет на Академијата, која потоа мора потоа да биде одобрена од Управниот одбор. Во овој процес, според директорката, е од исклучително значење тоа што се добива повратна информација од самите судии и обвинители во однос на нивните потреби за усовршување, како и за начините на кои се врши обуката. На овој начин се зголемува и заинтересираноста на судиите и стручните служби да ги посетуваат обуките, но се зголемува и практичниот ефект од самите обуки, поточно тие ги адресираат оние прашања, теми и области од работењето на судовите околу кои постои реално најголема потреба за унапредување.

Покрај ова, во процесот на креирање на обуките се прават консултации и со странски експерти, а секогаш кога има измени на закони или нови закони, тие задолжително се вметнуваат во обуките со цел да се дискутираат новостите и соодветно да се подготват судиите и обвинителите за практична примена на новите законски одредби. Во оваа насока, посебно е интересно тоа што според евиденцијата на Академијата, судиите и јавните обвинители имаат најмалку познавања од областа на правото на Европската Унија, како и практиката на Европскиот суд за човекови права, поради што Академијата планира да организира поинтензивни обуки, како и да спроведува други активности со цел да се унапреди состојбата со познавањето на овие области од правото, кои се исклучително важни, особено во периодот на интензивирање на процесот на пристапување кон ЕУ.

*„Малкумина судии и ЈО ги знаат одлуките на Европски суд на правдата, кои за разлика од ЕСЧП, кој во глобала се занимава со човекови права, регулираат тематики од областа на слободата на пазарот, економијата, конкурентност, пренос на капитал и работна сила, и слични области кои на судиите и обвинителите им се многу малку познати, а кои е прашање на време кога ќе мора да ги применуваат во практичното работење.“*

Обуките се задолжителни за судиите и јавните обвинители, додека пак бројот на обуки на кои тие мора да се пријават во текот на една календарска година зависи првенствено од стажот на судиите, односно на јавните обвинители. Согласно ваквиот пристап, се дава поголема можност на новите и неискусни судии и обвинители да можат да се стекнат навремено со сите потребни знаења кои нивните колеги ги имаат стекнато преку искуството. Сепак, доколку се земе предвид дека правото е променлива категорија, во чии рамки постојано се појавуваат нови области, нови прашања, меѓународни документи, како и промена во домашната законска рамка, ваквата поставеност може да влијае поискусните судии и обвинители да не ја добијат соодветната поддршка преку континуираната обука во некои од овие случаи.

Во овој контекст, Академијата креираше два каталога со обуки од различни области и секој судија, односно јавен обвинител, во зависност од областа во која работи и која го интересира се пријавува за онаа обука која смета дека му е најнеопходна. Согласно подзаконските акти на Академијата, целта на ваквото постапување е судијата или обвинителот на крајот од годината да ја исполнат квотата на минимум задолжителни обуки на кои мора да присуствуваат согласно работниот стаж. Оттука, судиите и обвинителите не се ограничени со максималниот број на обуки кои мора да ги посетуваат, па така доколку постои потреба, волја и интерес од страна на судијата или јавниот обвинител, може да се пријават на повеќе обуки отколку што се определени во нивната норма согласно стажот. Така, Академијата води евиденција за тоа кој судија на колку обуки присуствувал, како и за темата и областа на обуките на кои присуствувал. Ова е особено важно бидејќи ваквата статистика се испраќа до Судскиот совет и Советот на јавните обвинители, па така евиденцијата за присуството на обуките директно влијае и на оценувањето на судиите и обвинителите од страна на советите. Воедно, доколку некој судија не присуствувал на сите обуки кои се предвидени како задолжителни за него, Академијата доставува известување до претседателот на судот во кој работи судијата.

Академијата исто така презела чекори во однос на новиот Закон за Академија за судии и јавни обвинители, каде се направени напори за вметнување на посебни скратени обуки за стручните соработници во судовите и обвинителствата, со цел да може да се валоризира нивното практично работење во судовите пред да бидат примени како слушатели на почетна обука за судии и обвинители. Според предложеното решение, стручните соработници би посетувале обука која би била скратена во делот од практичната обука, токму поради тоа што стручните соработници веќе подолго време работат во судовите и обвинителствата, па оттука класичната практична настава за нив не би имала посебен позитивен ефект. Секако, директорката признава дека ова решение може да биде спротивно на мислењата добиени од Советот на Европа, според кои Академијата мора да биде единствен филтер и единствен начин за избор на судии и јавни обвинители, во чии рамки сите слушатели мора да ја поминат задолжителната почетна обука. Поради ова, сè уште не е познато дали ваквото решение ќе биде вметнато во новиот законски текст, или пак ќе биде задржан сегашниот принцип на работење и регулирање на задолжителната почетна обука.

Кога станува збор за материјалните ресурси на Академијата, тие се значително скратени, особено во последниот период проследен со пандемијата на Ковид-19, поради што Академијата се соочува со потреба од барање поддршка од странски донатори, првенствено од Советот на Европа и ОБСЕ. Во ваква ситуација, поддршката од странските донатори значително придонесува за одржување на тековното работење на Академијата, особено со оглед на фактот што таа е обврзана да обезбеди и плати за слушателите на почетна обука за судии и јавни обвинители сè додека не бидат избрани за судии и јавни обвинители. Соработката со странските донатори е посебно значајна за спроведување на дополнителни активности за унапредување на професионалноста и стручноста на судиите, надвор од организирањето

на основните обуки, па така Академијата е во процес на аплицирање за грант преку кој би се направила онлајн платформа на која ќе бидат прикачени сите судски одлуки донесени во државата, или барем оние кои се клучни за определени прашања. Преку оваа платформа судиите и обвинителите би можеле да имаат пристап до релевантните законски текстови, до судската практика, како и да се пребарува со клучен збор со кој ќе бидат поврзани и одлуките на ЕСЧП и Европскиот суд на правдата.

Во овој контекст, капацитетите на Академијата се несоодветни имајќи предвид дека таа е сместена во несоодветен и адаптиран објект, па поради тоа просториите се многу мали и не собираат поголем број слушатели. Со ова ефективно се ограничува бројот на кандидати кои можат да бидат примени на почетна обука, а со тоа и се влијае врз конечниот број на кандидати за судии, што е особено релевантно ако се земе предвид дека според систематизацијата на работни места, во државата недостигаат преку 130 судии. Поради ова, Академијата е во процес на преговори и се очекува наскоро да може да се премести во нова зграда со соодветно адаптирани простории и со поголем простор, кој би вклучувал и конференциски сали, амфитеатри, поголеми простории, вклучително и дел за библиотека и лоби, па така просторот на Академијата би претставувал и клуб на професионалци, каде би можеле да доаѓаат правници да се дружат, да дебатираат и дискутираат, како и да споделуваат искуства. Директорката на Академијата смета дека на овој начин би се зајакнала правната култура во државата, особено меѓу правниците и би се поттикнала соработката меѓу правниците, меѓусебните познавања и очекувања.

## ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

Се забележува напредок кога станува збор за јавноста на Судскиот совет и степенот на комуникација кој го има со јавноста, што е за пофалба. Во оваа насока, за поздравување е тоа што Советот ги има објавено клучните информации за своите надлежности, за составот и начинот на работа, како и за редовното објавување соопштенија за јавните седници, донесените одлуки, годишните извештаи и кратки информации од одржаните седници. Дополнително, се забележува зголемено учество на членовите на Советот во јавни активности како јавни дебати, трибини и тркалезни маси кои се спроведуваат од други субјекти, како граѓански здруженија и универзитети, но и унапредена соработка на Советот со медиумите.

Комуникација и интеракција со судиите сепак треба да биде унапредена доколку се има предвид дека тие се запознаени со работата на Советот единствено ако самите вложуваат напори за да се запознаат со неа. Ова неминовно укажува на недостиг на ангажман, како и недостиг на соодветни канали за комуникација меѓу Советот и конституентите, односно Советот не вложува дополнителни напори за информирање на судиите, освен преку објавување соопштенија на интернет-страницата. Така, судиите ја имаат само интернет-страницата како единствен начин за целосно запознавање со работата на Советот, како и преку личните контакти со членови на Советот. Бидејќи главниот извор на информации во оваа ситуација е веб-страницата на Советот, која иако има основни податоци, потребно е да биде надградена со посуштински делови, првенствено со редовно објавување на одлуките на Советот, но и на записниците од дискусиите на јавните седници.

Во таа насока, потребно е да се зголемат капацитетите на Советот за комуникација со јавноста, но и со своите конституенти, првенствено со судиите, со цел да може тие да бидат подетално запознаени со работата и плановите за работа на Советот. Оттука, од посебно значење е доколку Советот прави напори за одржување на консултативни среди со своите конституенти, како и со други стручни органи, тела и организации, со цел да може да се креираат политики и планови за работа кои најсоодветно би ги адресирале реалните проблеми со кои се соочува судството во практиката. За оваа цел, потребно е да се алоцираат и соодветни ресурси за креирање наменски истражувања и анализи базирани на докази, преку кои ќе може да се постави правилна дијагностика на причините зад детектираните проблеми, а со тоа и да се постават основите за изнаоѓање на најсоодветното решение.

Потребни се активности за интензивирање на комуникацијата и соработката на Судскиот совет со судиите, како и механизми за надзор оддолу-нагоре, односно евалуација на работата на Советот од страна на судиите, како би можело да се увиди дали тој постапува во вистинска насока. Имено, препорачливо е Советот да подготвува истражувања и консултации за перцепциите на судиите за сопствената работа, за работата на Советот, како и за потребите и потешкотиите со кои се соочуваат судиите во работењето. Треба да се изготви стратешки и долгорочен план за комуникација, вклучително и насоки за комуницирање со јавноста, но и упатства за комуникација и однесување на судиите во јавност, особено преку користењето на социјалните медиуми. Тука треба да се внимава да не настане ситуација како со ЈО кога им забранија да критикуваат.

Иако е забележано унапредување во јавното и транспарентно постапување, сепак транспарентноста и отчетноста на Советот треба да бидат унапредени кога станува збор за квалитетот на дискусиите на јавните седници, а особено во поглед на аргументирање и образлагање на ставовите на членовите на Советот. Ова е посебно битно во ситуациите кога гласаат за избор и разрешување на судии, како и во сите останатите ситуации кога се одлучува за исклучително важни прашања од областа на судството, како усвојувањето на акциски и стратешки планови, методологии за оцена и слично. Првиот чекор кој може да биде преземен е јавно објавување на записниците од јавните седници, на тој начин ќе се овозможи јавноста да биде запознаена со точните ставови, аргументите и дискусијата која се одвивала во Советот пред да биде донесена определена одлука, вклучително и ставовите против донесувањето на одлуката. На овој начин не само што ќе се избегне потребата заинтересираните страни да треба физички да присуствуваат на седниците на Советот како би се запознале со аргументите и дискусијата што се одвива таму, туку и ќе се подигне степенот на јавното и транспарентно работење, а со тоа неминовно ќе се унапреди отчетноста на Советот, довербата на граѓаните, но и на судиите во неговото независно и професионално работење.

Како посебно несоодветна практика на постапување која оддава погрешен впечаток во јавноста е детектирано одржувањето на колегиум зад затворени врати на членовите на Советот непосредно пред одржувањето на седниците. Ова оди дотаму што определени седници се прекинуваат поради настанати несогласувања на Советот, кои потоа се решаваат на вакви колегиуми зад затворени врати, пред да продолжи јавното работење на Советот на седниците. Ова оправдано остава впечаток дека јавните седници се само формална кореографија за јавноста, која е претходно креирана на ваквите колегиуми без присуство на јавноста. Имајќи предвид дека станува збор за пречка која е исклучително лесно да се надмине, Коалицијата упатува апел до Судскиот совет да прекине со ваквата практика на одржување колегиуми, а несогласувањата помеѓу членовите на Советот да бидат решавани преку јавни дебати на самите јавни седници. На овој начин значително ќе се подобри имиџот на Судскиот совет, ќе се зголеми степенот на јавна контрола над неговото работење, ќе се поттикнат членовите на Советот да земаат поактивно учество во дискусиите, а ќе биде потребно и членовите да ги унапредат своите лични капацитети за усно и писмено изразување и аргументирање. Сево ова е во насока на општоприфатените демократски вредности, како и начелата на добро управување, а со тоа и на осигурување на правилна примена на мерит-системот во судството.

Она што исто така се забележува на седниците се релативно ограничениот број на точки за дискусија, како и отсуство на дискусија за активности насочени кон унапредување на состојбата во судството, а кои не се ориентирани кон оцена, избор или разрешување на судии. Особено е битно да постојат активности за унапредување на јавните перцепции, за намалување на ризиците од корупција, како и за унапредување на независноста, професионалноста и угледот на судската власт. Во оваа насока е потребно Судскиот совет да преземе интензивни активности за зголемување на буџетот на судската власт, како фактор кој директно влијае врз квалитетот на работата на судиите. Потребно е да биде унапредена и свеста на членовите на Советот за преземањето на дополнителни активности, надвор од оние кои го сочинуваат редовното работење, како изборот и разрешувањето на судиите, одлучување по претставките од граѓаните, одлучување за патните трошоци и годишните извештаи на судовите. Имајќи предвид дека судството е во незавидна положба бидејќи беше погодено од низа скандали кои укажуваа на постоење на сериозни влијанија врз судската власт и судиите воопшто, неопходно е да се преземат сите можни активности во насока на унапредување на судската власт и на перцепциите на јавноста за неа. Погрешно е да се очекува дека промените во судската власт можат да дојдат како инстант решение, односно дека Советот може да продолжи да работи на ист принцип и на ист начин како што работел досега, а дека недостасува само една единствената состојка за да се унапредат состојбите. Потребно е да се има долгорочен план и визија, кои ќе вклучуваат и други чинители од општеството, како и континуирано унапредување на работата на самиот Совет, а не само контрола над работењето на судиите, бидејќи квалитетот на перформансот на работникот зависи и од квалитетот на условите за работа кои ги пружа работодавецот. Со други зборови, доколку Советот врши само контрола врз работата на судиите, без да презема активности за унапредување на условите за нивната работа, без да презема активности за подобрување на сопственото работење, активности насочени кон намалување на ризиците од корупција, како и активности за приближување на Советот до граѓаните, а пред сè до своите конституенти, тоа може да предизвика контраефект и револт кај судиите.

Согласно ова, се истакнува потребата од креирање специфични активности за подобрување на имиџот на Судскиот совет, па дури и за унапредување на начинот на кој се спроведуваат редовните активности на Советот, а со цел тие да се спроведуваат темелно и детално како би се избегнал впечатокот за нивно шаблонско, формално и механичко спроведување, без посебно внимание на суштината и ефектите од работата, особено на долг рок. Потребно е да се унапредат капацитетите на Советот за организирање јавни трибини, дискусии и истражувања, но и да се унапредат индивидуалните капацитети на членовите на Советот за креирање, планирање и имплементирање активности кои би претставувале додадена вредност на секојдневното рутинско работење на Советот. Тука уште еднаш би ја потенцирале потребата од зајакнување на свесноста на членовите на Судскиот совет за значењето на нивната функција и ефектите кои може да ги предизвика нивната работа, како оние негативните така и позитивните. Во таа насока, препорачливо е Советот да организира активности, како обуки и размена на искуство за своите членови, со цел тие да можат да ги применуваат најдобрите стандарди за добро владеење, како и за унапредување на судската власт.

Особено битно е да се зајакне транспарентноста и отчетноста на Советот преку презентирање на претставките и образлагање на причините поради кои одлуките се прифаќаат или се отфрлаат. Како што беше посочено, преку 99 % од претставките на граѓаните за работата на судиите не се прифаќаат, но она што е особено загрижувачко е што воопшто не постои ни дискусија во однос на претставките, ниту пак се даваат некакви образложенија во поглед на тоа на што се однесуваат тие и причините поради кои се одбиваат. Ваквото постапување е неприфатливо поради тоа што во јавноста може да остави впечаток дека претставките стандардно се одбиваат од Советот, додека пак оние претставки кои се прифаќаат се претставки поднесени од лица кои имаат врски, или пак претставките се прифаќаат поради јавниот притисок и јавното експонирање на околностите поради кои е поднесена претставката. Поради ова, од исклучително значење е Советот да ја зголеми својата транспарентност и ваквите претставки темелно да ги образложува. Особено битно во овој аспект е повторно членовите да ги аргументираат и образлагаат причините поради кои гласале „за“ или „против“ една претставка. Особено е значајно да се зајакнат перцепциите дека работата на Советот е јавна и сите ставови на Советот и индивидуалните негови членови се јавни и од јавен интерес.

Кога станува збор за претставките, потребно е да постои соодветно законско разграничување на постапките по претставки и постапките за утврдување одговорност на судија. Како што беше дискутирано претходно, двете постапки се водат по различни закони, па согласно тоа целта на претставките е да биде отстранета некаква препрека која оневозможува реализација на нечие право, додека пак постапките за утврдување на одговорност на судијата имаат за цел да преиспитаат дали судијата постапувал соодветно, професионално и совесно, а со цел да може да бидат санкционирани оние судии кои ја злоупотребуваат позицијата, или кои не поседуваат доволно добри квалитети за извршување на судската функција професионално. Во таа насока, дуалитетот на овие постапки може да предизвика граѓаните да не бидат соодветно запознаени со тоа во која постапка можат да постигнат резултат, поради што голем број граѓани се обраќаат до Советот со претставки во ситуација кога е потребно да биде поднесено барање за утврдување одговорност на судија. Ова е особено битно кога наводите во претставката се идентични со наводите во жалбата на одлуката на судијата поради која е поднесена претставката, па така претставката ќе биде одбиена само поради тоа што веќе е поведена друга постапка за истото прашање. Меѓутоа, во случаите кога е поднесено барање за утврдување одговорност на судијата, не постојат ограничувања во однос на тоа дали за одлуката на судијата е започната друга постапка. Така, во практиката веќе бевме сведоци кога судијка беше разрешена поради тоа неправосилно решение, и тоа во постапка која се одвиваше паралелно со постапката по жалба за решението. Во оваа ситуација, доколку подносителот на барањето поднел претставка за работата на судијата, таа ќе беше одбиена само на таа околност што жалбените наводи на решението се идентични со наводите во претставката, односно барањето за утврдување одговорност. Поради тоа е од големо значење доколку се прецизираат ситуациите во кои се поднесува претставка, а со цел да не бидат ускратени правата на граѓаните кои поради тоа што се неука странка не ги разликуваат двете постапки, но и како не би се овозможило несоодветно постапување на судиите да биде толерирано само поради формалност. Дополнително, потребно е да се разгледаат и алтернативни решенија, како би можело претставката поднесена против судијата да резултира со постапка за утврдување одговорност, односно можност Судскиот совет да ја преквалификува постапката доколку оцени дека е потребно да се изрече дисциплинска мерка против судијата против кого е започната постапката.

Во оваа насока, потребно е Судскиот совет да има методологија, како и волја за проверување на работата на судиите и судовите за кои има поднесено повеќе претставки од различни лица, како и водење евиденција за најчестите причини поради кои граѓаните поднесуваат претставки. Ова е значајно поради тоа што на јавните седници неколкупати беше истакнато од судијата кој известува по претставките дека против еден судија се добиени повеќе претставки од повеќе лица и тоа се повторува веќе подолг период. Имајќи предвид дека најголемиот број од претставките се отфрлаат поради формалност (жалбените наводи и постоење на друга постапка по истото прашање) оправдано се поставува прашањето за степенот на одговорност со кој Судскиот совет пристапува кон претставките и ситуациите кои граѓаните ги адресираат во нив. Поради тоа, потребно е Судскиот совет да има и статистичка база на податоци која би се однесувала на бројот на поднесени претставки против секој судија поединечно, основите на кои се поднесени претставките, како и исходот од постапките по претставките. На овој начин не само што би се

овозможила соодветна контрола над работата на судиите и искористување на граѓаните, односно странките во постапки како партнер на Судскиот совет во мониторингот и евалуацијата на работата на судовите, туку и би се овозможило соодветно следење на постапувањето на Судскиот совет во овие случаи, од каде би можеле да се извлечат трендови на постапување, а со тоа и разни пречки, проблеми, потешкотии, но и добри практики на постапување.

Она што е како главна препорака во поглед на самите седници на Судскиот совет е иницирање на дискусии во однос на одлуките за избор на нови судии и судии во повисок суд. Забележано беше дека ваквите образложенија отсуствуваат од самите одлуки, додека пак на јавните седници, образложенијата кои членовите на Советот ги даваат се многу кратки и многу апстрактни. Поради тоа во образложенијата на одлуките за избор на судии и избор на судии во повисок суд треба да се избегнува користење на повторливи, стереотипни и апстрактни реченици. Исто така, неопходно е да се иницираат дискусии во однос на изборот на кандидатите, нивните биографии, професионалните искуства, покажаните резултати на интервјуата и тестирањата и други фактори кои можат да влијаат на нивниот избор. Коалицијата со жалење констатира дека единствената ваква дискусија помеѓу членови на Советот се сведе на етничката припадност на двајца кандидати, додека пак нивните професионални компетенции и лични квалитети воопшто не беа спомнати на самата седница. Ваквото постапување навистина остава впечаток дека Советот не постапува со должно внимание кога станува збор за избор на судии согласно мерит-системот на заслуги и професионализам во службата. Во оваа насока, потребно е и да се воведат практика на образложување и на гласовите против изборот на некој кандидат, како и соодветно пренесување на сите овие образложенија и аргументи на членовите на Советот во писмените одлуки. Имајќи предвид дека Советот ги оценува судиите и за аргументацијата на одлуките и способноста за јасно и прецизно писмено изразување, несоодветно е да се постави во парадоксална ситуација, каде самиот Совет не може да ги исполни критериумите по кои ги оценува судиите.

Во контекст на изборот на судиите, неопходно е да биде направена измена на подзаконските прописи за начинот на спроведување на тестот за интегритет, особено во Правилникот за начинот и формата на спроведување на психолошкиот тест и тестот за интегритет. Конкретно, согласно овој Правилник, Судскиот совет има целосна слобода да го избере правното лице кое ќе го спроведува тестирање, додека пак овој субјект има целосна слобода да го креира и спроведе тестот, но и да ги определи трошоците за полагањето на тестот, кои паѓаат на товар на кандидатот. Во оваа насока неопходно е да се направат измени за унапредување на оваа рамка и правилата за спроведување на тестот, со цел да се спречи потенцијална злоупотреба и судир на интереси, како при избирањето на субјектот и определување на висината на надоместокот за полагањето на тестот, така и во поглед на отстранување на ризиците за појава од корупција при самото полагање на испитите и бодирање и рангирање на кандидатите кои ги полагаат овие тестови.

Потребно е да се направат дополнителни напори за запознавање на јавноста, но и на судиите со критериумите за оценување, како и нивна инклузија во процесите на креирање на методологиите за оцена на судиите. Во таа смисла, потребно е да бидат избрани соодветни индикатори за оцена, како би се овозможило вистинско практикување на мерит-системот. Тоа би значело дека е потребно да биде ограничена примената на статистички и квантитативни индикатори, како и тоа дека е потребно да постојат и квалитативни критериуми преку кои би се оценувала работата на судиите. Дополнително, во овие методологии и критериуми можат да бидат вклучени и дополнителни фактори кои би ги зеле предвид специфичните околности во кои се извршува судската функција, како материјално техничката опременост, влијанието на останатите чинители во водењето на предметите, како што е постапувањето на јавните обвинители, доставните служби, и административните и стручни служби на судовите, потоа обемот на работа на судот, видот на предметите кои се во работа, како и други фактори кои би можеле да имаат директно влијание врз работата на судиите. Воедно, потребно е да бидат адресирани посочените празнини и недоречености во методологијата за оценување, особено во поглед на начинот на кој би се вршела процена на аргументацијата, процесните решенија и запазените рокови во предметите кои ќе завршат по признание на вина, доколку по случаен избор бидат избрани токму вакви предмети. Конечно, во овој аспект потребно е да се има предвид дека судиите кои работат на полесни предмети, или оние кои работат во помали судови со помал обем на работа, согласно овие критериуми би имале повисоки оценки од нивните колеги кои работат на комплексни случаи во судови со поголем обем на работа.



Методологиите за оцена на судиите треба да трпат постојан мониторинг и евалуација, а тоа ги вклучува и ставовите и мислењата на судиите за начинот на кој се врши оценувањето. Судиите истакнаа неколку добри поенти во оваа насока, како што е постоењето на разни предмети (како на пример, постапки по казнен налог) каде дел од критериумите за оцена се неприменливи, како и различната комплексност на различните случаи поради што е невозможно да се прави проста споредба на постапување во лесните предмети (како на пример, оние кои завршуваат со признание на вина) и предметите со обемен доказан материјал, или повеќе обвинети. Во самите методологии за оцена потребно е да постојат и образложенија за тоа зошто определени критериуми се земени за релевантни, како би се избегнал впечатокот за произволно бирање на критериумите, но и би се овозможило да биде направен избор на најсоодветните критериуми за оцена согласно кои би се добила реалната оцена за постапувањето на судиите. Во таа насока е битно да постојат и критериуми и образложенија за поставени норми на предмети кои судиите мора да ги завршат во определен месец, особено доколку се земе предвид дека не сите судови имаат ист обем на работа, како и тоа дека не сите судови се опремени со судии согласно систематизацијата на работни места.

Препорачливо е да се работи на зајакнување на капацитетите на Судскиот совет, особено како би се подобрил впечатокот за стручноста и објективноста на Советот при спроведување на постапките за оценување на судиите. На овој начин би се избегнала перцепцијата во јавноста за постоење на влијанија врз Советот, но и би се подобриле перцепциите на судиите за несоодветните капацитети на Советот при спроведувањето на оценувањето, поради тоа што сметаат дека членовите на Советот имаат помало искуство од повеќето судии кога станува збор за практичната примена на законите.

Кога станува збор за вонредното оценување, потребно е кон него да се пристапи особено внимателно и да бидат сериозно разгледани и дискутирани можните позитивни и несакани ефекти од таквиот тип на оценување. Во оваа насока потребно е да се направи анализа на потребата од постоење на редовно и вонредно оценување, како и да се направи анализа за тоа дали истите или слични ефекти можат да се постигнат со веќе постоечките механизми. Така, Коалицијата повторно потенцира на значењето на постапувањето со должно внимание во постапките по претставки на граѓани за работата на судиите, како и можноста овие постапки да иницираат постапка за утврдување одговорност на судијата. Воедно, темелното спроведување на овие постапки, со повеќедимензионален пристап во разгледувањето на претставките, можат да послужат како основа за вонредна проверка на работата на судиите за кои се среќаваат голем број на претставки од различни лица и во подолг период. Особено внимание треба да се посвети на тоа, вонредното оценување да не се злоупотреби како алатка за пресметување со неистомисленици, како и посебно внимание да се посвети на анализа на ефектите кои ваквото оценување би ги имало врз работата на судиите, а во контекст на веќе дискутираниот проблем со зголемување на обемот на предмети во работа на судиите од судовите во кои се разрешени судии, а притоа не се избрани нови.

Кога станува збор за разрешувањето на судиите, посебно е важно да настане промена на практиката за објавување на имињата на разрешените судии наместо образложенијата на одлуките за разрешување. Од аспект на јавната контрола над работата на судството, за самата стручна и општа јавност е многу побитно да бидат запознаени со причините поради кои е разрешен судијата, како и соодветната аргументација што ја има понудено Судскиот совет како поткрепа на својата одлука. Ова е особено битно доколку се има предвид дека самиот Закон ги штити личните податоци на судијата, како и неговиот интегритет, поради што името и другите лични податоци на судијата не смеат да бидат објавени, додека пак ваква забрана не постои за аргументите поради кои е донесена одлука за разрешување или пак за дисциплинска мерка. Со тоа што Судскиот совет ги споделува ваквите податоци со медиумите и јавноста се остава впечаток на сензационалистичко и популистичко постапување од страна на Советот, за сметка на професионалното постапување согласно утврдените критериуми и стандарди на мерит-системот во судството. Поради тоа, ваквата практика на постапување на Судскиот совет мора да прекине и воедно да биде променета со редовно објавување на темелни и исцрпни образложенија на своите одлуки.

Потребно е да се размисли во насока на воведување можност за повторување на постапките во случаите кога ќе се докаже дека не постоеле причини за разрешувањето. Сега ваквата можност се нуди

единствено преку пресуда од ЕСЧП. Имајќи предвид дека постапките за утврдување одговорност не се јавни, како и тоа дека нивните решенија не се јавно достапни, а исто така можноста за нивно обжалување е единствено поради повреда на постапката, потребно е да се најде некаков контролен механизам со цел да се спречат злоупотреби на дискреционото право на Судскиот совет да одлучува за постоењето на законските основи за разрешување, односно да ја утврдува фактичката состојба. Ова е особено битно ако се земе предвид ниско изразената доверба од страна на судиите во поглед на овие постапки, како и перцепциите во јавноста за постоење на политички влијанија врз работата на Советот, особено во изборот и разрешувањето на судиите, каде и впрочем постојат најголемите ризици од појава на корупција и судир на интереси, токму поради самата природа на овие постапки и дискреционите овластувања за одлучување од страна на Советот.



